

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Michala Kroutilová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Komparace britsko-australských
a britsko-kanadských vztahů po roce 1930**

Michala Kroutilová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a britská a americká studia

Bakalářská práce

**Komparace britsko-australských
a britsko-kanadských vztahů po roce 1930**

Michala Kroutilová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012 .....

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, PhDr. Davidu Šancovi Ph.D., za jeho cenné rady a čas, který mi věnoval při zpracování.

Obsah

1 Úvod	9
2. Národní zájem.....	13
2.1 Obecná charakteristika pojmu	13
2.2 Realistické pojetí národního zájmu	14
2.3 Anglická škola a národní zájem	16
2.4 Liberální pojetí národního zájmu	17
2.5 Marxismus a národní zájem	18
2.6 Konstruktivistické pojetí národního zájmu	19
3 Britsko-kanadské vztahy.....	21
3.1 Kanada - obecný úvod.....	21
3.2 Historie a obecná charakteristika vztahů	21
3.3 První světová válka a meziválečné období	24
3.4 Druhá světová válka.....	26
3.5 Mackenzie King.....	30
3.6 Poválečný svět a studená válka	31
3.6.1 John Diefenbaker	34
3.6.2 Válka ve Vietnamu a Québec.....	35
3.6.3 Pierre Trudeau	36
3.7 Postbipolární svět a současnost	37
3.8 Ekonomické a bezpečnostní vztahy.....	39
3.9 Republika Kanada?	41
4 Britsko-australské vztahy.....	44
4.1 Austrálie - obecný úvod	44

4.2 Historie a obecná charakteristika vztahů	44
4.3 První světová válka a meziválečné období	46
4.4 Druhá světová válka.....	47
4.5 Robert Menzies	48
4.6 Poválečné období a studená válka	50
4.6.1 Gough Whitlam a proces dedominializace.....	51
4.7 Postbipolární svět a současnost	53
4.8 Bezpečnostní, ekonomické a sociální vztahy	54
4.8.1 Bezpečnostní vztahy.....	54
4.8.2 Ekonomické vztahy.....	57
3.8.3 Sociální vztahy.....	58
4.9 Austrálie republika?.....	59
5 Komparace.....	62
5 Závěr	71
7 Zdroje	74
7.1 Tištěné zdroje a odborné časopisy:	74
7. 2 Internetové zdroje	78
8 Resumé	83

1 Úvod

Austrálii a Kanadu považujeme za stabilní, demokratické a suverénní země, jež od druhé světové války zaujímají důležitou roli v mezinárodním systému. Přitom není to ani sto let, co byly obě součástí britského impéria a (nejen) jejich zahraniční politiku vedla Velká Británie. Proces posilování jejich nezávislosti byl započat udělením statutu dominia, jež získaly jako první dvě země v rámci impéria vůbec, a postupnými kroky pak na Británii získaly nezávislost úplnou. V obou zemích můžeme dodnes pozorovat zřetelné stopy britského dědictví a to nejen v podobě britské královny jakožto symbolické hlavy státu, právní kultury a společného jazyka – pojí je také společné hodnoty. Všechny tyto faktory přirozeně vedou k pokračující vzájemné spolupráci.

Výběr tématu práce vyplývá z mého dosavadního studia, jež je zaměřeno na mezinárodní vztahy a americko-britská studia. Je evidentní, že předmět zkoumání mé práce je s nimi provázaný díky aktérům mé práce. A to jak přímo, v podobě Velké Británie, tak i zprostředkovaně skrze čtvrtého, skrytého aktéra této práce, Spojeným státům. Ty v mnou zkoumaném období významně zasáhly do vývoje britsko-australských a britsko-kanadských vztahů, podle některých autorů dokonce převzaly roli Británie. Změna zahraničně-politické orientace reflektovala národní zájmy obou komparovaných zemí, respektive reagovala na upadající vliv Británie a naopak sílící roli USA. Ačkoliv tedy nejsou Spojené státy explicitně uvedeny v zadání, ve své práci jim přesto věnuji dost prostoru.

Teoretickou část práce budu věnovat klíčovému pojmu mezinárodních vztahů - národnímu zájmu. Ačkoliv je tradičně spojen spíše s realistickou tradicí, můžeme k němu přistupovat i z dalších, odlišných perspektiv. Na to se v této části pokusím poukázat prostřednictvím popisu jeho uchopení pěti odlišnými paradigmaty mezinárodních vztahů – kromě realistického přístupu se ještě zaměřím na pojetí národního zájmu liberálními, marxistickými, konstruktivistickými představiteli a zástupci tzv. anglické školy.

Následující dvě části jsou historickým exkurzem do australské, resp. kanadské zahraniční politiky, jež mohly oficiálně vést nezávisle na Británii od roku 1931; tímto obdobím je

koneckonců vymezena má práce. Obě země však více méně jednaly nezávisle na Británii už od skončení první světové války, a vydáním Westminsterského tak nedošlo k žádné revoluční změně či překvapivému obratu. Můžeme ho chápat jako jakési oficiální posvěcení tehdejší politické situace. Kvůli tomuto evolučnímu vývoji proto jistou část těchto dvou kapitol věnuji i popisu situace před vymezeným rokem, včetně počátečního stručného ohlednutí do úplných počátků a vzniku Austrálie a Kanady.

Dále ve třetí a čtvrté kapitole předkládám informace o tom, jakou pozici Austrálie a Kanada zaujímaly vůči Velké Británii (resp. USA) v před- a poválečném období, studené válce a současnosti, přičemž zvýšenou pozornost věnuji tomu, kdo v daném období ve zde komparovaných zemích zaujímal post premiéra, a celkovému ideologickému zaměření jeho administrativy. Podrobím zde také bližšímu rozboru základní pilíř vzájemných vztahů – ekonomickou a bezpečnostní spolupráci. Nakonec každé z těchto dvou kapitol předložím otázku možného vzniku republiky a původ a pozadí republikánského hnutí v australské a kanadské společnosti.

Pátá kapitola práce je věnována samotné komparaci. Jelikož cílem mé práce je porovnat vývoj britsko-australských a britsko-kanadských vztahů po roce 1930, pokusím se v této části práce nalézt styčné body těchto dvou bilaterálních vztahů a zároveň také oblasti, kde se jejich vývoj naopak lišil. Pokusím se nalézt faktory, jež dané vztahy ovlivňovaly, a nastínit původ případných rozdílů.

Má hypotéza zní, že to byly především národní zájmy obou zemí v daném období, jež ovlivňovaly vztahy vůči Velké Británii, respektive jejich posílení či uvolňování. Po předběžném prozkoumání literatury jsem svou hypotézu rozvinula dále – tyto australské a kanadské národní zájmy byly často ovlivňovány tím, kdo byl v danou dobu u moci. Konkrétněji beru v potaz personální obsazení postu předsedy vlády a současně politickou a ideologickou orientaci jeho administrativy. Na konci práce po bližším průzkumu zhodnotím, zda se potvrdí má domněnka, že pro udržování a posilování spolupráce s Británií se vyjadřovali konzervativně založení političtí představitelé, naopak liberálové, resp. labouristé, vždy prosazovali spíše volnější vztahy a co největší nezávislost.

Ve své práci čerpám téměř výhradně z anglicky psaných zdrojů, neboť v českém prostředí není tomuto tématu věnována přílišná pozornost. Jako výhodu shledávám fakt, že jak

v Austrálii, tak v Kanadě je vývoj vztahů vůči Velké Británii, resp. USA, poměrně důkladně zkoumaným tématem a předmětem mnoha diskuzí, jež jsou shrnuté v odborných článcích. Právě odborné články z databází Ebsco, JSTOR či ProQuest mi byly při zpracovávání velkým pomocníkem, neboť mi poskytly víceúrovňový pohled na problematiku a pomohly mi vytvořit si představu, jak komplexními a komplikovanými procesy byly dané bilaterální vztahy formovány.

V teoretické části se zaměřuji na díla přímo od teoretiků či jejich interpretů a velmi mi v uchopení národního zájmu pomohly i dvě aktuální, česky psané publikace a studie od Petra Kratochvíla a Oldřicha Krpce. V praktické části se spoléhám primárně na výše zmíněné zahraniční odborné články, z česky psaných zdrojů jsem pracovala pouze s Historií Kanady, respektive Austrálie. Tyto dvě knihy mi pomohly utvořit si obecný obrázek o důležitých historických událostech a provázanosti zkoumaných zemí, nicméně jejich význam mi pomohly interpretovat důkladněji zpracované zahraničních zdroje. V praktické části kromě nich často pracuji s internetovými zdroji, neboť se mohu opírat o jejich aktuálnost. Jelikož jsem při práci musela hledat relevantní informace o čtyřech významných zemích a jejich zahraniční politice, finální seznam zdrojů je poměrně obsáhlý.

2. Národní zájem

2.1 Obecná charakteristika pojmu

Národní zájem¹ je jedním z klíčových pojmů v rámci vědní disciplíny mezinárodní vztahy. Představuje významný koncept pro analýzu zahraniční politiky států a vztahů mezi aktéry v mezinárodním prostředí. Jednotně ho definovat však není jednoduché. To koneckonců dokazují níže, když se v podkapitolách této části věnuji různým pohledům na tento koncept optikou představitelů pěti rozdílných paradigmat. Každý z nich nahlíží na národní zájem trochu odlišně či dokonce zcela jinak, bere v potaz odlišné determinanty, okolnosti a vlivy, což vede k existenci široké palety definic tohoto pojmu.

K národnímu zájmu tedy můžeme přistupovat z různých perspektiv. Může pro nás představovat veřejný zájem reprezentovaný v mezinárodním prostředí, ale také například indikátor toho, co je pro stát nejlepší nebo jako analytický nástroj k popisu reálné zahraniční politiky. Často je vnímán a používán v politické praxi jako argument pro získání politické podpory či jako prostředek obhajoby a ospravedlnění zahraniční politiky státu.²

Národní zájem mezi nejčastěji používané termíny v politické praxi. Jeho oblíbenost má poměrně jednoduché vysvětlení. Prohlásí-li nějaký politický představitel, že jeho jediným zájmem je sledovat národní zájem, čímž je většinou rozuměn zájem celého státu a všech jeho občanů, jen těžko lze s tímto výrokem polemizovat. Vůči jeho jednoduché údernosti je velmi složité najít vhodné alternativní argumentační strategie. Na druhou stranu však v politické teorii národní zájem patří mezi nejčastěji kritizované termíny, neboť je zatížený negativními historickými konotacemi (egoismus, nacionalismus, konfliktnost).³

Prosazování národního zájmu je společným prvkem zahraničních politik mnoha států. Tyto státy sdílejí podobné požadavky a potřeby, liší se však v tom, jaké strategie k jejich dosažení použijí. Výběr této strategie je ovlivňován mnoha faktory, mimo jiné například

---

¹ Anglicky „*national interest*“, francouzky „*raison d'état*“.

² Krpec, Oldřich (2009): *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika*. Brno, Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, str. 70.

³ Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, str. 7-8.

geografickými podmínkami, množstvím zásob a zdrojů nebo historií dané země, ale i mnohými dalšími.

Ve vědní disciplíně mezinárodní vztahy, jež se zabývá vztahy mezi subjekty v mezinárodním prostředí, jsou tradičně považovány za klíčové aktéry vzájemných interakcí státy. Toto vnímání je ještě posíleno v realistickém pojetí, neboť pojem národní zájem je centrální kategorií realistické tradice. Avšak existují i další teoretické přístupy a ty se v jeho vnímání liší, a tak zde národní zájem pokusím analyzovat a přiblížit se mu prostřednictvím jeho definování jednotlivými paradigmaty mezinárodních vztahů.

U každého z pěti zde uvedených přístupů ve stručnosti popíšu, jak vnímají mezinárodní prostředí a jak často i v důsledku toho pojímají národní zájem. Načrtnu, z čeho se jejich definice odvíjí a na jakých myšlenkách je postavena. Nakonec se také vždy zmíním o kritických momentech daného přístupu.

2.2 Realistické pojetí národního zájmu

Největší pozornost studiu národního zájmu věnovali realisté, koneckonců pojem národní zájem je centrální kategorií realistické tradice. Zároveň realismus tvořil dominantní přístup ke studiu mezinárodních vztahů po celou druhou polovinu dvacátého století, a tak je často současné chápání národního zájmu v podstatě identické s pojetím realistickým. Realismus se zaměřuje na roli moci v mezinárodních vztazích a národní zájem pro ně představuje nepostradatelný výkladový nástroj.⁴

V popředí zájmu tohoto přístupu stát a jeho snaha zajistit si bezpečnost v nebezpečném, anarchickém prostředí, a to především akumulací síly. Primárním zájmem státu podle realistů musí být jeho fyzické přežití a udržení územní celistvosti. Existuje neměnný komponent národního zájmu – ochrana a bezpečnost politické a kulturní entity národního státu. Protože podle realistického pojetí je mezinárodní politika především bojem o moc mezi státy, základním nástrojem k zajištění výše uvedeného je dostatečná moc státu.

---

⁴ Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, str. 173-181.

Národní zájmy jsou trvalé a pevně limitované a racionálně chovající se představitelé států je následují; nemění se tedy například v důsledku toho, jak se střídají vlády. Realismus se vyhýbá zkoumání motivů aktérů a jejich ideového přesvědčení. Podle Morgenthaua jsou tedy představitelé státu povinni postupovat podle návodu, který definuje národní zájem, a stát je pak v důsledku veden úspěšnými či neúspěšnými lidry. Podle neorealistů jednají reprezentanti státu v jeho zájmech automaticky.⁵

Jádro národního zájmu je tedy neměnné, avšak existují i jeho proměnlivé součásti, které jsou ovlivněny okolnostmi. A právě pouze tato variabilní část národního zájmu je modifikována konkrétními osobnostmi a danou politickou či hospodářskou situací. Jen tyto součásti národního zájmu, jakožto prostředky k dosažení základního národního zájmu, jsou předmětem střetu zájmů a veřejného mínění. Podle Morgenthaua však například nátlak skupinových zájmů nedokáže ovlivnit směřování zahraniční politiky daného státu.⁶

To, co stát potřebuje, lze zjistit jen racionální úvahou, a v rámci klasického realismu se předpokládá, že představitelé státu formulují národní zájem na základě tohoto racionálního uvažování. Promítají ho poté do rozhodovacích procesů a prosazují jej v mezinárodním prostředí v podobě cílů zahraniční politiky. Podle strukturálních realistů, mezi něž je řazen i Morgenthau, nejsou za národní zájem odpovědni státníci, nýbrž je produktem mezinárodního systému.⁷ Z chování a postojů klíčových tvůrců politik však lze poznat, co je obsahem národního zájmu jejich země, je-li jejich aktivita kontinuální a směřuje-li k obecným cílům.

Realistické pojetí národního zájmu má ovšem několik slabých míst. Jak může být všemi přijímaný jediný národní zájem, když uvnitř státu existuje takové množství různých sociálních skupin a individuí s odlišnými zájmy? Jak vyřešit otázku separatistických skupin či etnických menšin, jež necítí vůči státu sounáležitost? Podle Gilpina státy nemají zájmy, ty mají pouze individua, a tudíž je mezinárodní politika determinována zájmy

---

⁵Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, str. 177-178..

⁶Morgenthau, J. Hans (1951): *In defense of the national interest: a critical examination of american foreign policy*. New York, Alfred A. Knopf, str. 289.

⁷Patrick, James (1995): *Structural realism and the casuses of war*. Mershon International Studies Review, 39, str. 181-208.

dominantních členů společnosti.⁸ Podle některých je zase národní zájem v demokratické společnosti definovaný vládou, ale je úkolem reprezentantů brát v potaz individuální a dílčí, skupinové zájmy. Rosenau předpokládá, že národní zájem nepředstavuje jednu jedinou pravdu, ale řadu subjektivních preferencí, jež se transformují s měnícími se potřebami občanů.⁹ Můžeme si tedy položit otázku – či zájmy jsou národní zájmy? Teoreticky podle tohoto přístupu totiž existuje tolik interpretací, kolik je členů společnosti.

2.3 Anglická škola a národní zájem

Za anglickou školu považujeme přístup, ve kterém se spojují klasici jako je Grotius s moderními mysliteli, zejména Bullem a Wightem. Představitelé této školy věří v existenci společného zájmu států. Státy respektují nezávislost ostatních států a pravidla na užití síly a zároveň dodržují závazky, do kterých dobrovolně vstoupily. Anglická škola předpokládá, že státy mají při prosazování svých národních zájmů brát ohled také na své závazky vůči mezinárodnímu společenství. Tvrdí, že morálka je slučitelná se zájmy státu a že altruismus patří do mezinárodního prostředí, a předpokládá, že se státy samy podřídí normám a pravidlům mezinárodního společenství.¹⁰ A to i v případě, že budou v rozporu s jejich zájmy (ne však životními; a ty anglická škola vymezuje velmi úzce).

Státy se s ohledem na přetrvání křehkého mezinárodního řádu podle představitelů tohoto přístupu často vzdávají svých aktuálních dílčích výhod, když při sledování svých životních zájmů užívají diplomacii jako nástroj k vyhnutí se konfliktům.¹¹

Stejně jako realistický přístup vychází anglická škola z předpokladu, že podobu národních zájmů determinuje povaha mezinárodního prostředí. Respektování základních pravidel

---

⁸ Gilpin, Robert (1981): *War and Change in World Politics*. Cambridge, Cambridge university press, str. 19.

⁹ Glanville, Luke (2005): *How Are We to Think about the National Interest?* AQ - Australian Quarterly 77, str. 33-37.

¹⁰ Burchill, Scott; Devatak, Richard; Donnelly, Jack; Linklater, Andrew; Paterson, Matthew; Reus-Smit, Christian; True, Jackui (2005): *Theories of International Relations*. New York, Palgrave MacMillan, str. 85.

¹¹ Listy.ihned.cz (28.3.2002): *Habermas o důvodech sjednocení Evropy – studie*. <http://listy.ihned.cz/c1-10891450-habermas-o-duvodech-sjednoceni-evropy>, 15.4. 2012.

mezinárodního systému umožní lépe předvídat, sníží rizika a umožní kooperaci zemí. Co je však tomuto přístupu vytýkáno, že státy „spokojené“ s danými pravidly je prosazují jako univerzální standard a projektují svůj vlastní zájem do tohoto univerzálního zájmu, aby ho pak rozšířily po celém světě.¹²

2.4 Liberální pojetí národního zájmu

V pojetí Adama Smithe, hlavního představitele liberálního přístupu, je pro stát individuální a veřejný zájem totožný. Individuální zájem nejlépe poslouží veřejnému, pokud budou individua sledovat, co je pro ně přirozené – vlastní zájmy. Národní zájem je v liberálním pojetí souhrnem zájmů jednotlivých individuí a může být správně reprezentován pouze státem s liberálním ekonomickým uspořádáním, volná obchodní výměna by posílila vazby napříč hranicemi a posunula loajalitu od národního státu. V důsledku by pak národní zájmy byly nahrazeny globálními zájmy lidstva.¹³

Dříve stát reprezentoval domácí, národní zájmy, v globalizovaném světě je však už nelze jednotně vyjádřit. Pro vládu je nemožné vymezit národní zájmy jakožto zájmy všech svých občanů a prezentovat je jednotným hlasem v mezinárodním prostředí.¹⁴

Pro liberály je důležitý minimální stát a svobodný trh a pro formulování národního zájmu považují za nutné demokratické uspořádání státu. Stát by měl v zájmu svých občanů usilovat o svobodný světový trh, který umožňuje individuu se plně realizovat a jehož dosažení je v nejvlastnějším zájmu všech. Státy jsou považovány za relevantní aktéry, neboť jsou to ony, kdo prosazuje svobodný obchod a řídí mezinárodní ekonomické režimy skrze mezinárodní organizace. V procesu realizace národních zájmů kladou důležitost na existenci mezinárodních institucí (například Mezinárodního měnového fondu či Světové

---

¹² Carr, H. Edward (2001): *The Twenty Years' Crisis*. New York, Palgarve, str. 71-79.

¹³ Brown, Sherod (14.12. 2005): *Adam Smith's Soft Side*. The Globalist.

<http://www.theglobalist.com/storyid.aspx?StoryId=4677>, 15.4. 2012.

¹⁴ Scholte, A. Jan (2000): *Globalization: A Critical Introduction*. MacMillan Press Ltd, London, str. 139.

obchodní organizace). Tyto instituce pomáhají vytvořit stabilní a předvídatelné mezinárodní prostředí.¹⁵

Často je zpochybňována Smithova teze o nadřazenosti individuálních zájmů. Podle neorealistů bude ekonomická prosperita vždy až zájmem sekundárním, nikdy nebude stát nad strategickou bezpečností. Kritici liberálního přístupu taktéž poukazují na fakt, že ne všechny státy mohou těžit z výhod volného trhu. Toho jsou schopny pouze bohaté společnosti v rámci mezinárodního systému. Svobodný trh navíc může státy vystavovat nestabilitě a podkopávat ekonomiku slabšího státu prostřednictvím konkurenčních subjektů, pocházejících se silnějších států. Podle kritiků tohoto přístupu také platí, že pokud státy hájí volný trh, dělají to jen ze svého národního zájmu. Považují také za sporné některé projevy ochrany národního zájmu, např. když je trh regulován či stát různě intervenuje ve prospěch soukromých firem či nadnárodních korporací se sídlem na svém území.¹⁶

2.5 Marxismus a národní zájem

Podle Marxistů je vnější chování státu determinováno jeho vnitřní strukturou. Jelikož se tato teorie opírá o existenci tříd, podle Marxe neexistuje národní zájem jako takový, nýbrž jenom zájem třídní, maskovaný jako všeobecný zájem společnosti. Národní zájem je pouze zájmem dominantních elit, jež kontrolují zdroje, a ty jim umožňují kontrolovat stát. Zahraniční politika státu bude reprezentovat konkrétní zájmy těch, kdo ji vytvářejí.¹⁷

Podle Chomského lze ve státě identifikovat několik dostatečně mocných a silných skupin, jež jsou schopné prosadit své zájmy prostřednictvím politik a ideologického systému, a

---

¹⁵ Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, str. 166-167.

¹⁶ Burchill, Scott; Devatak, Richard; Donnelly, Jack; Linklater, Andrew; Paterson, Matthew; Reus-Smit, Christian; True, Jackui (2005): *Theories of International Relations*. New York, Palgrave MacMillan, str. 72-79.

¹⁷ Krpec, Oldřich (2009): *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika*. Brno, Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, str. 40-41.

jejich zájmy se pak tedy stávají zájmy národními. Klasický marxismus ztotožňuje kapitalistickou třídu se státem. Neomarxisté definují stát jako aktéra, se kterým má kapitalistická třída nadstandardní vztahy, kapitalisté mají rozhodující vliv. Podnikatelský sektor má ve státě dominantní roli.¹⁸

Kritici tomuto přístupu vytýkají například nejasně definovanou dělicí linii mezi kapitalisty a dělnictvem v současné moderní smíšené ekonomice – existence jasně ohraničené třídy s jednotnými zájmy je v současné době sporná. Zpochybňováno je i tvrzení, že příslušnost ke třídě je to, co determinuje podobu zájmu. Marxistům je také vytýkán přílišný důraz na vnitrostátní ekonomický systém a naopak nedostatečná pozornost kulturním, historickým a politickým faktorům.¹⁹

2.6 Konstruktivistické pojetí národního zájmu

Podle konstruktivistů je sociální svět konstruován lidmi. Sociální realita není dána objektivně, je výsledkem jednání států v mezinárodním prostředí. Pro konstruktivisty představuje národní zájem významnou sociální konstrukci a klíčový indikátor chování států. Závisí na kontextu, v jehož rámci je formulována zahraniční politika, jde o přesvědčení sdílené občany – jejich společné ideje a předpoklady. Tato přesvědčení pak vyjadřují zájmy a identity lidí. Podle konstruktivistů se národní zájmy mezi státy liší natolik, nakolik se liší jejich státní identity, přičemž ty se podle nich liší značně.²⁰

Stát svou identitu získává v procesu sociální interakce s ostatními státy v mezinárodním prostředí. Jeho státní identita determinuje část jeho zájmů, které jsou společnými, univerzálními národními zájmy všech států. Uvnitř státu jsou národní zájmy konstituovány dominantními skupinami ve společnosti. Elity prosazují své představy o tom, co odpovídá

---

¹⁸ Krpec, Oldřich (2009): *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika*. Brno, Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, str. 42-44.

¹⁹ Tamtéž, str. 44-45.

²⁰ Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, str. 186-192.

přijaté (a vyvíjející se) identitě státu, jako národní zájem a občané státu ji přijímají jakožto společnou ideu, aniž s ní musí osobně souhlasit.²¹

Pro proces interakce je nutný sdílený jazyk mezi publikem a státními představiteli, kteří před nimi musí obhájit legitimitu své akce. Velmi důležitou roli hraje to, jak události interpretují státní představitelé. Ti jsou také vědomými aktéry, kteří konstruují národní zájmy. Proces vytváření národního zájmu pak můžeme vnímat jako produkt interakce individuálních preferencí těchto tvůrců politik, představ o povaze vnějšího sociálního prostředí, jehož podoba je definována sdílenými představami aktérů, a omezeními, které vyplývají z vnitřního sociálního prostředí.²²

Myšlenka, že více než materiální a historickou realitou jsou zájmy formovány sociální interakcí, představuje však jeden z kritických momentů konstruktivismu. Podle kritiků existují i faktory, které nejsou dány sociálně a pro představitele klasických teorií je většina toho, co konstruktivisté považují za determinované sociální interakcí, pouhým nástrojem k dosažení základních silů.²³

---

²¹ Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, str. 186-192.

²² Tamtéž.

²³ Krpec, Oldřich (2009): *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika*. Brno, Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, str. 63.

3 Britsko-kanadské vztahy

3.1 Kanada - obecný úvod

Kanada se rozkládá v severní části Severní Ameriky a se svými téměř deseti miliony km²²⁴ je druhou nejrozlehlejší zemí světa. Navzdory své obrovské rozloze je však velmi řídká a nerovnoměrně osídlena. Většina z třiceti miliónů²⁵ obyvatel žije na východním pobřeží a podél americké hranice, naopak severní část země je osídlena jen minimálně. Kromě Spojených států, s kterými sdílí nejdelší vojensky nehlídanou hranici na světě, ji obklopují pouze tři oceány. Tato poloha ji předurčila mimo jiné k nevyhnutelné budoucí spolupráci s USA.

Kanada je parlamentní konstituční monarchií. Hlavou státu je britská královna Alžběta II., kterou zde reprezentuje generální guvernér. Z hlediska vnitřního uspořádání ji řadíme mezi federace, dokonce ji spolu s USA a Švýcarskem řadíme mezi tři nejstarší federace na světě. Konkrétně se skládá z deseti provincií, včetně frankofonního Québecu, a tří velmi řídko osídlených teritorií. Québec disponuje rozsáhlejšími pravomocemi, tudíž bývá kanadský federalismus označován jako asymetrický.²⁶

3.2 Historie a obecná charakteristika vztahů

Britsko-kanadské bilaterální vztahy můžeme charakterizovat jako nadstandardní, obě země pojí společná historie, jazyk, členství ve společenství Commonwealth a osoba britské panovnice. Patří mezi nejstarší vzory parlamentních demokracií na světě a jako jediné dvě země na světě jsou obě zároveň členy NATO, G8, G20 a Commonwealthu, jehož jsou dvěma největšími finančními přispěvateli. Kanada a Spojené Království sdílí stejné

---

²⁴ CIA. *The World Factbook – Canada*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>, 1.3. 2012.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Public policy. *Assymetrical federalism*.

<http://www.publicpolicy.utoronto.ca/ppgr/PPGGlossary/A/Asymmetrical%20Federalism/Pages/default.aspx>, 12.3. 2012.

hodnoty, které se snaží prosazovat skrze OSN, Světovou banku a další, výše zmíněné mezinárodní organizace. Stály při sobě v obou světových válkách a ve většině významných konfliktů.²⁷

Jako první na území Kanady však byli Francouzi. Od poloviny 17. století byl jihovýchod území Kanady francouzskou kolonií. Až po sedmileté válce se dostala pod správu Velké Británie. Po vyhlášení nezávislosti USA se z jihu na území Kanady ve velkém přesouvají lojalisté, tedy kolonisté, kteří zůstali věrni Koruně. Před získáním statutu dominia v roce 1867 byla Kanada pouze shlukem britských kolonií a ani po tomto roce nebyla plně suverénním státem.²⁸

Zabrousíme-li do historie obou zemí, neujde nám, že jejich vzájemný vztah nebyl vždy rovnocenný. Dalo by se říci, že celé dvacáté století bylo charakteristické především uvolňováním vzájemných vztahů a pomalým posunem Kanady k úplné nezávislosti.

Jelikož je má práce časově vymezena, zaměřím se v ní převážně na období po roce 1931, kdy byl Velkou Británií vydán Westminsterský statut.²⁹ Tím Kanada kromě nezávislosti a zrovnoprávnění s ostatními částmi bývalého Impéria oficiálně získala i volnost ve vedení zahraniční politiky. Cesta k nabytí absolutní nezávislosti na své mateřské zemi však byla završena až v roce 1982, kdy došlo k patriaci kanadské ústavy.

Vydáním Westminsterského statutu v roce 1931 však nedošlo k žádné revoluční změně či náhlému obratu ve vzájemných vztazích. Prakticky šlo pouze o oficiální potvrzení tehdejší politické skutečnosti a dlouhotrvajícího trendu. Kanada dospěla k nezávislosti na Velké Británii postupně, cesta k ní měla evoluční a spíše poklidný charakter – tímto se liší od způsobu osamostatnění USA, který byl naopak revoluční, nebo Jižní Afriky, kde byly silící touhy kolonistů po autonomii doprovázeny ozbrojenými konflikty. Z důvodu tohoto vývoje je proto na místě poukázat na více událostí, které můžeme považovat za jakési předstupně nezávislosti.

---

²⁷ GOVERNMENT OF CANADA. *Canada-United Kingdom political relations*.

http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/bilateral_relations_bilaterales/political-politiques.aspx?lang=eng&view=d, 12.3. 2012.

²⁸ CBC DIGITAL ARCHIVE. *British North America Act creates the Dominion of Canada*, (25.11. 1957).

<http://archives.cbc.ca/politics/constitution/clips/2216/>, 12. 3. 2012.

²⁹ BBC NEWS. *Profile: Commonwealth*. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16908628>, 13.3.2012.

Velmi důležitým prvkem ve vývoji kanadské nezávislosti bylo zavedení tzv. odpovědné vlády (responsible government)³⁰ v roce 1849, díky které se z Kanady stala samosprávná kolonie, tedy s vlastní vládou a vnitřní autonomií. Poté, co se Britům nepodařilo zabránit odtržení svých třinácti kolonií v Severní Americe, totiž hrozilo podobné nebezpečí i v jiných částech impéria a nepokoje v této době vypukaly i na území Kanady. Poučená britská vláda se rozhodla aplikovat koncept odpovědné vlády z obavy, že napětí vygraduje a propukne v revoluci a následné vytvoření republik, jak se stalo v případě USA.³¹

Odpovědná vláda je způsob správy autonomních kolonií, poprvé zavedena britskou vládou. Zatímco v zahraniční a obranné politice a v oblasti mezinárodním obchodu zůstává daná kolonie i nadále závislá na rozhodnutí Velké Británie, ve vnitřních záležitostech má volnou ruku. Takováto vláda je odpovědná lidu, už tedy ne britskému zákonodárnému sboru či panovníkovi, a tím mnohem více odráží situaci v dané kolonii. Britský monarcha je v těchto autonomních koloniích pouze reprezentován guvernérem, který také jmenuje vládu. V pravomocích Británie zatím stále ještě zůstaly také ústavní záležitosti. Obyvatelé kolonií se museli v soudních věcech odvolávat až do Londýna k Soudnímu výboru královské rady, který potvrdil finální stanovisko. Což se změnilo až v roce 1949, kdy byl na řešení těchto záležitostí zřízen Nejvyšší soud Kanady.³²

Mezi další výraznější posun kupředu považujeme rok 1867, kdy Kanada získala jako vůbec první britská kolonie statut dominia; následována byla až Austrálií v roce 1901. Stalo se tak sloučením Horní Kanady (Ontaria), Dolní Kanady (Quebecu), Nového Skotska a Nového Brunšviku na základě Zákonu o Britské Severní Americe. Tímto zákonem chváleným britským parlamentem se z Kanady stala autonomní, samosprávná konfederace.

---

³⁰ Odpovědná vláda je systém vlády, ve kterém je zákonodárný sbor alespoň částečně volený lidmi a ne jen jednoduše jmenován panovníkem (MAPLELEAFWEB. *The Monarchy in Canada*. <http://www.mapleleafweb.com/features/monarchy-canada>, 17. 3. 2012).

³¹ Newfoundland and Labrador Heritage. *Government and politics, (1997)*. <http://www.heritage.nf.ca/law/default.html>, 15.3. 2012.

³² Canada in the Making. *Representative Government*. http://www.canadiana.ca/citm/specifique/representatif_e.html, 13. 3. 2012.

Nicméně i nadále klíčovými politickými kompetencemi disponoval britský parlament, a proto nemůžeme v této době o Kanadě mluvit jako o plně suverénní zemi.³³

V tomto období však většina obyvatel Kanady nijak netoužila po zpřetrhání vazeb s centrem či dokonce úplném vyčlenění z Britského impéria. Koncept úplné nezávislosti byl původně zavrhnut, jelikož kanadská vláda měla v úmyslu zůstat i nadále součástí impéria.

3.3 První světová válka a meziválečné období

Během první světové války význam britských dominií podstatně vzrostl, což se odrazilo i v posílení jejich autonomie. Kanada získala separátní zastoupení ve Společnosti národů, která vznikla po válce v roce 1919, a ve všech jejích orgánech. Sama za sebe také podepsala Versaillskou smlouvu. Další příležitost k prosazování nezávislé politiky dostali Kanadčané v roce 1922 poté, co vypukl řecko-turecký konflikt. Když se Britové a jejich nepočetné vojenské síly ocitly v Sévres v přímém ohrožení a požádali o pomoc členy Společenství, kanadský premiér Mackenzie King se proti tomu ostře postavil, zatímco jeho konzervativní protějšek Meighen vyjádřil Britům podporu. King tvrdošijně trval na předchozím projednání této věci v kanadském parlamentu a postup Britů, kteří s Kanadčany počítali prakticky automaticky, považoval za arogantní. Požadoval pro svou zemi možnost vlastní, svobodné volby, aby se mohla sama rozhodnout, zda bude Británii v konkrétní mezinárodní otázce podporovat či nikoliv. Britové jejich stanovisko přijali, ačkoliv s nevelkým nadšením, a tento menší rozkol byl zažehnán. Nejdůležitějším výstupem této Chanacké krize však bylo potvrzení diplomatické nezávislosti Kanady, neboť poprvé v historii jednala sama za sebe bez ohledu na svou mateřskou zemi.³⁴

Snahu o nezávislou zahraniční politiku vyjádřila Kanada i tím, že v roce 1923 podepsala Smlouvu o lovu platýsů s USA bez jakékoliv konzultace se svou mateřskou zemí. Byla to

---

³³ Jindra, Miroslav; Rovná Lenka (2000): *Dějiny Kanady*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, str. 118-120.

³⁴ Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1921-1939)*.

<http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1921-1939.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

první smlouva uzavřená tímto způsobem a připravovala půdu k ještě větší nezávislosti země.³⁵

Zásadním výsledkem v pořadí šesté imperiální konference pořádané v roce 1926, které se účastnili premiéři všech britských dominií, byla Balfourova deklarace. V této zprávě byl zakotven princip vzájemné rovnosti a autonomie všech dominií, kterým bylo také uznáno právo na samostatnou vnitřní a zahraniční politiku. Od té doby je pojilo členství v Britském společenství národů (po roce 1947 přejmenovaném na Commonwealth) a věrnost Koruně.³⁶

Státnost a mezinárodní postavení dominií tak bylo ještě více posilováno a v roce 1931 zaručil Kanadě suverenitu, vlastní parlament, svobodu politického uspořádání a vlastní zahraniční politiku tzv. Westminsterský statut. Byl jím upraveny pravomoci generálního guvernéra, který už nereprezentoval britskou vládu, nýbrž pouze Korunu. Dále podle statutu už nemohl britský parlament přijímat zákony platné pro dominium, se kterými by dominium samo nesouhlasilo, a naopak žádný ze zákonů vydaných dominiem nemohl být zrušen na základě toho, že odporuje britskému právu. Na základě statutu tak měla Kanada zaručenu vlastní diplomatickou identitu a následně otevřela svá zastoupení ve Washingtonu, Paříži a Tokiu. Zatímco na Kanadu se zákon vztahoval bez potřeby ratifikace, Austrálie schválila statut až v roce 1942.³⁷

V souvislosti s vedením zahraniční politiky je však třeba připomenout fakt, že Kanada není národnostně jednotná a různé zahraničně-politické vazby a procesy vždy ovlivňovaly vztahy mezi anglofonními a frankofonními obyvateli. Kupříkladu búrská nebo první světová válka zvýšily napětí mezi těmito dvěma skupinami. Francouzsky mluvící Kanadčané tvoří až čtvrtinu celkového obyvatelstva³⁸, což není nezanedbatelná část, a

---

³⁵ The Canadian Encyclopedia. *Halibut treaty*. <http://thecanadianencyclopedia.com/articles/halibut-treaty>, 13.3. 2012.

³⁶ The official website of The British Monarchy. *History and present government*. <http://www.royal.gov.uk/MonarchAndCommonwealth/NewZealand/Historyandpresentgovernment.aspx> 13.3. 2012.

³⁷ Iwi, Edward (1951): *The Evolution of Commonwealth since the Statute of Westminster*. Problems of Public and Private International Law, Transactions for the Year 1951, str. 83-97.

³⁸ CIA. *The World Factbook – Canada*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>, 13.3. 2012.

vládní činitelé tuto skutečnost musí brát v potaz. V klíčových otázkách ohledně budoucích kroků Kanady je podpora Québecu, kde je soustředěna většina frankofonního obyvatelstva, poměrně zásadní. Nebylo tomu jinak ani během druhé světové války, kdy nesouhlasné stanovisko této provincie nejednou kanadskou vládu dostalo do potíží.

Důležitost zachování národní soudržnosti a jednoty své země si plně uvědomoval premiér Mackenzie King, o kterém se podrobněji zmíním ještě v další části své práce. King v roce 1938 odmítl pilotům britského královského letectva možnost výcviku na kanadském území, navzdory tomu, že jinak Kanada plně podporovala britskou politiku appeasementu. Byl si vědom toho, jak nelibě by Québécošané nesli přítomnost britských vojenských letadel přelétávajících nad jejich hlavami. Také se snažil o to, aby se Québec necítil odstrčený, proto začlenil do svého válečného kabinetu zkušeného québeckého liberála Ernesta Lapoite, z kterého se stal Kingův hlavní souputník. Bez jeho souhlasu neudělal kanadský předseda vlády v zájmu zachování jednoty země jedině závažnější rozhodnutí. Docílil tak toho, že frankofonní Kanada jednoznačně podpořila kanadskou účast ve válce.³⁹

3.4 Druhá světová válka

Stejně jako v případě první světové války, i do té druhé vstoupila Kanada po boku Velké Británie. Musíme si však uvědomit, že zatímco během vypuknutí první světové války měla stále ještě jen statut dominia, v roce 1939 už byla osm let zcela suverénním státem. V prvním případě platilo, že jakmile do války vstoupí Velká Británie, Kanada ji bude jakožto součást Britského impéria automaticky následovat, ačkoliv formu zapojení a jeho rozsah si mohla určit sama. V případě druhém už Kanada vyhlásila válku Německu sama za sebe. Stalo se tak 10. září 1939 po jednomyslném souhlasu parlamentu, tedy deset dní poté, co do války vstoupili Britové. Ačkoliv nebyl tento krok ze strany Kanady pro nikoho překvapivý a víceméně se s ním počítalo, je třeba zdůraznit, že tak učinila na základě vlastního, samostatného rozhodnutí.⁴⁰

---

³⁹ Jindra, Miroslav; Rovná Lenka (2000): *Dějiny Kanady*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, str. 211.

⁴⁰ Cafferky, S.; Granatstein, J. L.; Morton, D. (2004): *Canada and the two world wars*. International Journal, 59/4, str. 988-991. <http://search.proquest.com/docview/220852809?accountid=14965>, 13.3. 2012.

Do Evropy byla vyslána pěší divize, zapojeno bylo i námořnictvo, které se podílelo na ochraně britských konvojů, avšak hlavní roli mělo letectvo. To dostalo na starosti výcvik leteckých sil různých součástí Britského impéria. Byl vytvořen tzv. British Commonwealth Air Training Plan (BCATP), jehož součástí byly kromě Kanady a Velké Británie ještě i Austrálie a Nový Zéland. V rámci BCATP Kanadčané pomáhali s výcvikem pilotů, navigátorů, ale také poskytli spojencům své prostory, které nejen že jsou dostatečně velké a otevřené, navíc však i značně vzdálené od nepřítele.⁴¹ Touto formou pomoci Kanada nejvíce přispěla k finálnímu vítězství spojenců a navíc nakonec uhradila tři čtvrtiny nákladů, které si tento program vyžádal. BCATP-fázi můžeme tak interpretovat jako období, kdy se Kanadčané poprvé ztotožnili se svou příslušností ke Commonwealthu.

V roce 1940 se situace v Evropě postupně zhoršovala, Hitler se zmocnil téměř celé západní Evropy a Británie se ocitla v izolaci. Kanada se stala prakticky jejím jediným spojencem. V této době se projevila nutnost posílení jednotek na evropské půdě a s tím spojených povinných odvodů. S myšlenkou většího, až totálního zapojení původně King nepočítal, jelikož se obával, že příliš těsná spolupráce s britskou vládou by mohla oslabit jeho pozici mezi Québečany, ale také se bál, že by přehnaná vzájemná kooperace mohla ohrozit ústavní pokroky z meziválečných let a vrátit Kanadu opět na začátek boje za větší autonomii. King také odmítl ideu vytvoření imperiálního válečného kabinetu, se kterou přišel Australský premiér v roce 1941. Podobné těleso bylo zřízeno během první světové války v roce 1917, ale od té doby se status některých dominií přeci jen změnil. Přesto však byla země jednotná a frankofonní Kanadčané i nadále vyjadřovali svou podporu válce.⁴²

Tíživá situace na přelomu třicátých a čtyřicátých let s sebou přinesla obavy z budoucnosti. A nejen ze strany Kanady, ale i jejího jižního souseda. Kdyby se totiž Británie také dostala pod vliv Německa, což v té době nebylo nepravděpodobné, musel by severoamerický kontinent čelit hrozbě nacistické Evropy. Podobné strachy sužovaly i sousední Spojené státy, a tak není divu, že se obě země shodly na užší spolupráci. Zcela zásadní význam

---

⁴¹ Marshall, Peter (2000): *The British Commonwealth Air Training Plan*. Round Table, 354, str. 267-278. <http://search.proquest.com/docview/218819185/abstract/135BB6469A9707F979C/1?accountid=14965>, 15.3.2012.

⁴² Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1939-1945)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1921-1939.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

mělo vytvoření stálého společného obranného výboru (Permanent Joint Board of Defence - PJBD) na základě setkání Mackenzieho Kinga a F. D. Roosevelta, tehdejšího amerického prezidenta. Cílem této Ogdenburské dohody bylo koordinovat obranu severoamerického kontinentu a rozmístění vojenských sil na jeho území. Byla tak nastartována éra úzké kanadsko-americké vojenské spolupráce, která zdaleka přesahovala období této krize. Zoufalá situace v roce 1940 vyvrcholila schválením plánu PJBC, dle kterého by v případě pádu Británie Američané z důvodu ochrany severoamerického kontinentu převzali velení i nad kanadskými jednotkami.⁴³ I kvůli tomu byl King později zejména konzervativci mnohokrát obviňován ze zaprodání Kanady Spojeným státům. Poté, co se na jaře 1941 vojenská situace zlepšila, se však Kanada opět vrátila k politice prosazování svých vlastních zájmů a zcela odmítla tak rozsáhlou kontrolu nad svými vojenskými silami a stejně tak návrhy na příliš hlubokou vojenskou integraci.

Vstup USA do války s sebou přinesl rozmístění tisíce amerických vojáků na kanadském severozápadě. USA byly totiž sužovány strachem o Aljašku, která byla vystavena možnému japonskému útoku z Aleutských ostrovů. Ačkoliv především přítomnost jednotek USA na Newfoundlandu, který byl tou dobou považován za potenciální desátou provincii (a v roce 1949 se jí opravdu stal)⁴⁴, vnímali Kanadčané velmi citlivě.

Kingova administrativa díky tehdejší situaci shledala bližší spolupráci s USA za zásadní a nevyhnutelnou, zároveň to však neznamenovalo, že by Kanada upouštěla od svých zájmů. V tématu mé práce hraje Ogdenburská dohoda důležitou roli, neboť započala období přesunu kanadské zahraničně-politické orientace z Velké Británie na Spojené státy.

Kanada a Spojené státy se nesblížovaly pouze ve vojenských otázkách, nýbrž stále více i ve věcech ekonomických. Na jaře roku 1941 se opět sešel F. D. Roosevelt s Mackenzie Kingem, aby podepsali smlouvu z Hyde Parku. Tato smlouva měla finančně ulehčit

---

⁴³ UNITED STATES-CANADA RELATIONS. *Background Notes on Countries of the World: Canada*, str. 2-5. <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=5&hid=13&sid=53b162c6-065b-43a2-bf31-9615bc7d8d58%40sessionmgr14&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=bth&AN=63233860>, 13.3.2012.

⁴⁴ Newfoundland History. *Newfoundland joins Canada (1946-1949)*. <http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/nfldhistory/NewfoundlandJoinsCanada-Confederation1949.htm>, 12. 3. 2012.

Kanadě, neboť v ní bylo vytyčeno, že částka za suroviny importované z USA, ze kterých se v Kanadě vyráběly zásoby pro Británii, budou naúčtovány rovnou Velké Británii podle zásad zákona o půjčce a pronájmu (nezapomeňme, že USA byly v té době ještě neutrální).⁴⁵ Její kritici sice připustili, že uhasila tehdy aktuální ekonomické problémy Kanady, nicméně jí vytýkali, že se díky ní země ještě hlouběji dostala pod sféru vlivu USA.

Je třeba říci, že Kanada byla na válku připravena mnohem lépe než v letech 1914 – 1918. Válečný průmysl poháněl kola kanadské ekonomiky, Kanada zásobovala Velkou Británii, USA i SSSR. Země vzkvétala a nezaměstnanost téměř neexistovala, v Evropě však boje pokračovaly, kanadští vojáci na její půdě umírali a podpora válce mezi obyvateli, zejména francouzsky mluvícími, klesala. Navzdory tomu kanadští konzervativci prosazovali povinné odvody a ještě větší zapojení Kanady do války. Navíc v roce 1941 zemřel Lapoite a jeho nástupce si nedokázal u frankofonních obyvatel vybudovat stejnou důvěru. Z výsledků referenda týkajícího se povinných odvodů vyšlo najevo, že země je v této věci dosti rozdělena – zatímco v Québecu proti jim byly téměř tři čtvrtiny obyvatel, v anglofonním Ontariu pouze necelá pětina a celkově se 80% voličů vyjádřilo pro odvody kladně.⁴⁶ Podobnou krizí ohledně povinných odvodů mimochodem Kanada už jednou ve své historii prošla – a sice během první světové války, kdy byly také trnem v oku především francouzsky mluvících Kanadčanů. Tentokrát však způsobila i posun ve vnitřní politice země – krize dala vzniknout nacionalistické straně Bloc populaire canadien⁴⁷, charakteristickou silným frankofonním patriotismem. Naopak na anglofonním Západě se formovala skupina poměrně radikálních konzervativců, kteří podporovali ještě větší zapojení a podporu Spojenců a další odvody. Země byla rozdělena.⁴⁸

---

⁴⁵ Folly, Martin; Palmer, Niall (2010): *Historical dictionary of US diplomacy from World War 1 through World War 2*. Lanham, Scarecrow press, str. 165.

⁴⁶ Francis, Douglas; Jones, Richard; Smith, B. Donald (2010): *Journeys: A History of Canada*. Toronto, Nelson Education Limited, str. 427.

⁴⁷ Často nazývána také pouze jako Blok; strana existovala jen do konce 40. let, její agenda po skončení války neodpovídala na situaci v zemi.

⁴⁸ Buckner, A. Phillip (2008): *Canada and the British Empire*. New York, Oxford University Press, str. 109.

3.5 Mackenzie King

Osoba Mackenzieho Kinga má v kanadské historii své nezastupitelné místo a stejně tak v mé práci. Nejen, že úspěšně provedl svou zemi druhou světovou válkou, zároveň také dokázal obnovit její ekonomiku, zdecimovanou hospodářskou krizí. Co však pro svou práci považuji za nejdůležitější výstup jeho politiky je jeho úspěšná strategie vymaňování se ze závislosti na Británii a upevňování pozice Kanady jakožto suverénního státu. Za jeho celkem jedenadvacet let trvajících předsednictví se z britské kolonie s odpovědnou vládou stala autonomní součást Britského společenství.

V rámci své strategie osamostatňování Kanady ihned zpočátku svého úřadování na Ministerstvu pro vnější záležitosti nahradil britské diplomaty, kteří pochopitelně byli prvé řadě loajální Británii, a doplnil je svými lidmi, mezi něž patřil např. i budoucí premiér Lester Pearson. Následně na Imperiální konferenci, pořádané roku 1926, bojoval za větší autonomii dominiím. Výsledky konference vedly k vydání Balfourovy deklarace, díky které získali všichni členové Britského společenství rovnoprávný status, a nakonec i k Westminsterskému statutu, jenž tyto kroky oficiálně potvrdil. Svou nezávislost v zahraničně-politických otázkách Kanada potvrdila v roce 1939 při vypuknutí druhé světové války, do které samozřejmě vstoupili po boku Velké Británie, nicméně až o deset dní později a poté, co tento krok jednohlasně posvětil kanadský parlament. Země se tak zapojila do války za plné podpory všech Kanadánů, a to hlavně díky citlivému počínání Mackenzieho Kinga vůči frankofonní části obyvatelstva, která si původně přála zachovat spíše neutralitu.⁴⁹

Za vlády Mackenzieho Kinga došlo ještě k vydání zákona o kanadském občanství, který i oficiálně definoval a zavedl pojem „kanadský občan“. Předtím, tedy do roku 1947, byla Kanada vlastně národem bez občanů. Všichni, kdo tehdy žili na její půdě, totiž byli považováni pouze za britské poddané žijící v Kanadě, což bylo pro Kanadu poněkud ponižující. Tímto zákonem se z nich tak stali kanadští občané.⁵⁰

---

⁴⁹ Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1939-1945)*.

<http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1921-1939.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

⁵⁰ Buckner, A. Phillip (2008): *Canada and the British Empire*. New York, Oxford University Press, str. 2.

Není cílem mé práce jmenovat, jakých bitev se Kanadčané v druhé světové válce účastnili, či popisovat detaily strategie vedení boje. Pro mé bádání je období druhé světové války a vlády Mackenzieho Kinga důležité z hlediska posilování kanadské autonomie a měnící se zahraničně-politické orientace Kanady z Velké Británie na USA, jejíž intenzita bude do budoucna jedním z hlavních témat ještě mnohokrát.

3.6 Poválečný svět a studená válka

Srovnáme-li Kanadu před druhou světovou válkou a Kanadu po ní, jistě si povšimneme několika zásadních rozdílů. Válka Kanadu navzdory vysokým ztrátám (42 000 mužů a žen)⁵¹ posílila. A to nejen ekonomicky, kdy její hospodářství nastartovala válečná výroba. Hlavně však došlo k posílení její pozice na mezinárodním poli, Kanada se podílela na zrodu mnoha multilaterálních organizací a na rozdíl od období po první světové válce, kdy se stáhla do sebe a projevovala se spíše izolacionalisticky, nyní zastávala aktivní postoj. Padesátá léta jsou považována za zlatý věk kanadské diplomacie, v organizacích jako OSN, NATO či Commonwealth se kanadští diplomaté projevovali jako schopní mediátoři a země se začala profilovat jako střední mocnost. Také její ekonomika vzkvétala, zatímco velmoc, na které byla po mnoho desítek let závislá, rychle ztrácela svou pozici. Místo ní se objevila nová velmocenská centra v podobě SSSR a USA.

Po válce se k v Británii moci dostali labouristé v čele s Clementem Attleem, který chtěl posílit upadající impérium mimo jiné užší vojenskou a obrannou spoluprací v rámci Commonwealthu. Britové se na utužování americko-kanadských vztahů skrze obranné vazby totiž koukali poněkud podezíravě. Kanadčané se však přikláněli spíše k volnému svazku v rámci uskupení Commonwealth. Nakonec se Kanada stala jedním z hlavních iniciátorů přeměny Commonwealthu do jeho současné podoby, když tehdejší ministr zahraničí Lester Pearson pomohl vytvořit formuli o symbolickém postavení britského panovníka v rámci Commonwealthu. Commonwealth se díky ní prokázal jako velmi flexibilní instituce, když se dokázal vypořádat s nezávislostí Indie a Pákistánu a následnou

---

⁵¹ The Canadian Encyclopedia. *Second World War*.

<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/second-world-war-wwii>, 13. 3. 2012.

přeměnou Indie do republiky. Původní princip věrnosti a loajality vůči britskému panovníkovi, jenž tvořil základ členství v Commonwealthu, se s republikánským zřízením Indie poněkud neslučoval, nicméně to upravila právě Pearsonova formule.⁵²

V roce 1949 se Kanada stala členem NATO a následně ze strachu před sovětskými balistickými střelami dlouhého doletu i NORAD⁵³. Potvrdila tím svou bezpečnostní provázanost s USA jak na multilaterální úrovni díky NATO, tak na úrovni bilaterální prostřednictvím NORAD. A samozřejmě také odklon od Velké Británie coby původního garanta své bezpečnosti. Co se Severoatlantické aliance týče, Kanadčané ji nevnímali pouze jako vojenskou alianci, ale snažili se prosadit, aby zahrnovala i vzájemnou ekonomickou spolupráci. Nakonec se jim podařilo začlenit do dokumentu klauzuli, která povinovala členy ekonomicky kooperovat, nicméně v praxi měla jen pramalý efekt. NATO zůstalo pouze vojensko-politickou organizací.

Padesátá léta jsou typická posilováním vlivu Spojených států na Kanadu díky rostoucí ekonomické a vojenské spolupráci, na jejím území také dochází k rozmachu americké popkultury. Americké časopisy získaly na kanadském trhu dominantní postavení, stejně jako televizní stanice a hollywoodské filmy. Velká Británie stále ustupuje do pozadí.

Po vypuknutí studené války se ukázalo, že pro Kanadu bude velmi těžké v bipolárním světě razit svou vlastní cestu, neboť její postavení nemohlo velmocím typu USA a SSSR konkurovat. Během Korejské války⁵⁴ Kanadčané zaujímali protikomunistický postoj a stáli na straně USA, nicméně zpočátku se proti myšlence vedení války v Severní Koreji postavili ze strachu ze zapojení Číny a reakcí, které by tato agrese vyvolala v Asii. Nakonec však americkou rezoluci podpořili, neboť Pearson nechtěl Washington ještě víc

---

⁵² The Canadian Encyclopedia. *Commonwealth*.

<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/commonwealth>, 13.3. 2012.

⁵³ NORAD – Severoamerické velitelství protivzdušné obrany je společné velitelství Kanady a Spojených států amerických, které poskytuje varování před případným leteckým či raketovým útokem zejména se strany SSSR, zajištění vzdušné svrchovanosti a obrany severní Ameriky. Založeno v roce 1958. (Robinson, Paul (2008): *Dictionary of International Security*. Cambridge, Polity Press, str. 140.)

⁵⁴ Korejská válka byl válečný konflikt probíhající na území Korejského poloostrova v letech 1950-1953. Na jedné straně stáli komunistická ČLR, SSSR a Severní Korea, na druhé straně Jižní Korea podporovaná hlavně USA a další členové OSN. (Hickey, Michael (2011): *The Korean War: An Overview*. BBC History, http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/coldwar/korea_hickey_01.shtml, 16. 3. 2012.)

dráždit. V červenci 1951 se tedy kanadský oddíl zapojil do války a bojoval spolu s Brity, Australany, Indy a Novozélandčany v rámci nově zformované divizi Commonwealthu, která si získala skvělou reputaci. Z historického hlediska to byla však poslední vojenská akce starého Commonwealthu.⁵⁵

Jak můžeme vidět, i v Korejské válce stáli Kanadčané – stejně jako ve všech předchozích konfliktech posledních několik desítek let – pevně po boku Velké Británie. Zlom v tomto trendu však nastal během Suezské krize⁵⁶ v roce 1956. Tehdy se proti znárodnění suezského průplavu egyptským prezidentem Násirem postavila Británie a Francie s Izraelem. Kanada britský postup odsoudila, stejně jako USA. Pearson se mimo jiné v této krizi zasadil o vytvoření peacekeepingových sil v rámci OSN a tím Kanadu navždy identifikoval s těmito aktivitami. Za své snažení dostal Nobelovu cenu. Doma byl však Pearson kritizován svými konzervativními protějšky, podle kterých „vrazil Británii kudlu do zad“⁵⁷, a také za své výroky, jimiž vyjadřoval, že se „Kanada nebude chovat jako britský koloniální služebník“.⁵⁸ Členové opoziční konzervativní strany, tradičně mnohem více sympatizující s Británií než liberálové, nebyli příliš nadšeni ani z vyjádření tehdejšího kanadského premiéra St. Laurenta, který Británii popsal jako „evropského nadčlověka, jehož dny se blíží ke konci“.⁵⁹

---

⁵⁵ Hickey, Michael (2011): *The Korean War: An Overview*. BBC History,

http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/coldwar/korea_hickey_01.shtml, 16. 3. 2012

⁵⁶ Suezská krize – diplomatická a vojenská krize, která vypukla po znárodnění Společnosti Suezského průplavu v červenci 1956 egyptským vůdcem Násirem, s čímž se britská vláda nemohla smířit, jelikož byli hlavními akcionáři a průplav byl životně důležitý pro dopravu zboží do Británie, zejména ropy. (Ramsden, John (2006): *Oxfordský průvodce britskou politikou 20. století*. Praha, Prostor, str. 792.)

⁵⁷ Citováno z: Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1945-1957)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1945-1957.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

⁵⁸ Citováno z: Tamtéž.

⁵⁹ Citováno z: Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1945-1957)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1945-1957.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

3.6.1 John Diefenbaker

Po volbách v roce 1957 vystřídali konzervativci u moci liberály, kteří Kanadě vládli nepřetržitě od roku 1935.⁶⁰ Tato změna na domácí scéně se samozřejmě odrazila i v zahraniční politice. Novým premiérem se stal John Diefenbaker, kovaný Toryovec a člověk velmi nedůvěřivý a navíc málo zkušený v zahraničně-politických otázkách. Charakterizovala ho, jakožto konzervativně založeného politika, silná loajalita k Velké Británii a zároveň nedůvěra vůči Spojeným státům, ačkoliv jejich antikomunistický postoj během Studené války sdílel a podporoval. Odmítl novou podobu kanadské vlajky a velmi kriticky vystupoval proti postupu St. Laurenta během Suezské krize. V Británii byl vždy velmi vítáný. Nicméně, jeho slabost pro Velkou Británii neznamenal automatický souhlas se všemi jejími kroky, především pokud by jimi byly ohroženy kanadské národní zájmy. To se ukázalo v roce 1960, kdy se důrazně ohradil proti britskému pokusu o vstup do Evropského hospodářského společenství. Obával se jejího přeorientování na Evropu, kritického poklesu obchodu v rámci Commonwealthu a tím ohrožení kanadského exportu do této ostrovní země. Pro Kanadu měla celá situace ještě emocionální podtext, neboť vnímali, že jejich „matka se ke svým dětem otáčí zády“. Krize byla však zažehnána poté, co Francie přístup Velké Británie vetovala.⁶¹

Jednou z příčin ochlazení americko-kanadských vztahů byly i vzájemné nesympatie mezi postarším, konzervativním Diefenbakerem a mladým, energickým a snad i trochu ješitným J. F. Kennedym. Avšak nebyla to samozřejmě pouze osobní záležitost. Kanada hrubě nesouhlasila s americkou politikou vůči Kubě a její nukleární politice vůbec. Nicméně, obě země podepsaly v roce 1957 NORAD, kterým došlo k integraci systémů protivzdušné obrany obou zemí, a ačkoliv americko-kanadské vztahy prošly nejhlubší krizí právě za Diefenbakera, i nadále zůstávaly relativně dobré.⁶²

---

⁶⁰ Canada History. *1957 Election*. <http://www.canadahistory.com/sections/politics/elections/1957.htm>, 17. 3. 2012.

⁶¹ Holloway, K. Steve (2006): *Canadian foreign policy: defining the national interest*. Toronto, University of Toronto Press, str. 137.

⁶² Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1957-1968)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1957-1968.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

3.6.2 Válka ve Vietnamu a Québec

V roce 1963 se k moci dostali opět Liberálové v čele Pearsonem.⁶³ Ten se snažil napravit vztahy s USA a na rozdíl od svého předchůdce ho s Kennedym pojily srdečné vztahy. Kanadskou veřejnost však začala pohlcovat protiválečná nálada a znepokojovat americká politika vůči Vietnamu⁶⁴. Války se Kanada oficiálně neúčastnila, stejně jako Velká Británie. Navzdory svému negativnímu postoji vůči této válce však Kanada i nadále dodávala Spojeným státům válečný materiál, což mnoho obyvatel považovalo za pokrytecké⁶⁵.

Bylo nutné nalézt pro sebe novou, vhodnou roli a vymyslet způsob, jak se na mezinárodním poli prosadit. Kanada se tak začala profilovat jako tzv. střední mocnost⁶⁶, když pomáhala vytvářet mezinárodní normy, řešit spory multilaterálně a vytvářet rovnováhu mezi velmocemi. V období bipolárního rozdělení světa projektovali tuto svou politiku skrze peacekeeping, koncept lidské bezpečnosti a rozvojové pomoci.

V šedesátých letech také v Québecu probíhala tzv. tichá revoluce⁶⁷, která se projevovala mimo jiné i zvýšenou touhou po nezávislosti této frankofonní provincie. V jejím snažení ji vehementně podporoval francouzský prezident Charles de Gaulle, až svými výroky a činy mnohokrát popudil anglicky mluvící Kanadany. Do popředí zájmů kanadské vlády se tak spíše než zahraniční politika opět dostávalo udržení národní jednoty.

---

⁶³ Canada History. *1963 Elections*. <http://www.canadahistory.com/sections/politics/elections/1963.htm>, 14.3. 2012.

⁶⁴ Válka ve Vietnamu byl ozbrojený konflikt, který se odehrával v letech 1964-1975 na území Vietnamu. Proti komunistické severní části Vietnamu podporované i ČLR a SSSR bojovali po boku jižního Vietnamu především USA. Dále pak například Austrálie a Nový Zéland. (Digital History. *Vietnam war*. http://www.digitalhistory.uh.edu/database/article_display.cfm?HHID=516, 16.3. 2012.)

⁶⁵ Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1957-1968)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1957-1968.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

⁶⁶ Pojem střední mocnost není jednotně definován. Obecně lze říci, že se jedná o stát, jenž není velmocí ani silnou mocností, avšak i přesto má významný vliv v mezinárodních vztazích a získal si mezinárodní uznání.

⁶⁷ Tichou revolucí nazýváme období výrazných změn na území Québecu především v první polovině šedesátých let, během kterých byla tato provincie industrializována, modernizována a celkově posílena. Během tiché revoluce byla také nastartována québecká touha po nezávislosti. (Palmowski, Jan (2004): *A Dictionary of Contemporary World History – Quiet Revolution*. Oxford, Oxford University Press.)

3.6.3 Pierre Trudeau

Po Pearsonovi se do čela kanadské vlády dostal charizmatický Pierre Trudeau. Vztahy s USA se opět zhoršily, jeho americký protějšek Richard Nixon je dokonce prohlásil za mrtvé. Trudeau byl Američany považován za příliš levicového pacifistu, některými za komunistu, což nijak nevyvrátil ani svým vyjádřením během návštěvy SSSR v roce 1971, kde prohlásil, že mocná americká přítomnost „...představuje pro kanadskou identitu nebezpečí z kulturního, ekonomického a možná i vojenského hlediska“.⁶⁸ Američané tímto prohlášením nebyli nadšeni, a už vůbec ne místem, kde bylo vyřčeno. Kanada z obavy z narušení svého hlavního národního zájmu – udržení suverenity – svým jižním sousedem, hledat třetí cestu a zaměřit se spíš na Evropu a Japonsko, s nimiž uzavřela i smluvní vztah, kterým si vzájemně potvrdili status přednostního partnera. I přesto však objem kanadsko-amerického obchodu zůstal téměř na stejných číslech, neboť se ukázalo jako nemožné nahradit dlouhotrvající a zavedené ekonomické vztahy. Commonwealth považoval za důležitý pro komunikaci se zeměmi třetího světa a snažil se prosadit svou zemi na pozici lídra této instituce, když role Británie pomalu upadala.⁶⁹

Jeho osoba však byla klíčová v jiné otázce, a sice v procesu patriace kanadské ústavy. Protože se totiž do té doby federální a provinční vlády nedokázaly shodnout na jednotném stanovisku ohledně způsobu schvalování dodatků k ústavě, mohl být Zákon o Britské Severní Americe, který byl tehdy vydán britským parlamentem, pozměněn také pouze tímto orgánem. Trudeau byl nakonec i přes nesouhlas ze strany Québecu úspěšný a povedlo se mu tak zpretrhat poslední zbytky imperiálních vazeb na Británii. V roce 1982 se z Kanady definitivně stala nezávislá země a také bylo vyjednáno, jak budou případné dodatky schvalovány. Patriací ústavy se tak z původně britského zákona z roku 1867, ke kterému mohl schvalovat dodatky také pouze jen britský parlament, stal zákon kanadský a

---

⁶⁸ Citováno z: Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1968-1984)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1968-1984.aspx?lang=eng&view=d>, 15.3. 2012.

⁶⁹ Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1957-1968)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1957-1968.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

obě země od té doby sdílely pouze monarchu. Patriaci považujeme za finální krok ke kanadské nezávislosti.⁷⁰

V 80. letech, kdy Británii vedla Margaret Thatcher, USA Ronald Reagan a celý Západ se výrazně posunul doprava, se levicově zaměřený Trudeau dostal mimo hru. Neměl pochopení pro extrémní anti-sovětské nálady, v žádném případě nepodporoval závody ve zbrojení ani myšlenku Strategické obranné iniciativy (SDI, tzv. „Hvězdné války“), nesouhlasně se stavil také k Reaganově politice ve střední a jižní Americe. Američané a především Republikáni, kteří byli tou dobou u vlády, vždy byli extrémně hákliví na jakékoliv zásahy do ekonomiky ze strany vlády, a tak je velmi pobouřila myšlenka znárodnění poloviny kanadského ropného průmyslu do roku 1990, tedy v období deseti let. Toto omezení v nich vyvolalo obavy z narušení své energetické bezpečnosti. Vzájemné vztahy za dob vlády Treudaua a Reagana opět ochladly a dosáhly téměř stejného bodu jako za Diefenbakera a Kennedyho. I přes to Kanadčané prodloužili své členství v NORAD.⁷¹

3.7 Postbipolární svět a současnost

Můžeme pozorovat, že americko-kanadské vztahy jsou nadstandardní, avšak zároveň z velké části osobními a politickými vztahy mezi lídry obou zemí. Osmdesátá léta počátek devadesátých jsou typické blízkou spoluprací, v období vlády silně proamerického premiéra Briana Mulroneyho podepsala Kanada s USA výše zmíněnou smlouvu o volném obchodu a také v roce 1990 vstoupila do Organizace amerických států (OAS).⁷² Mulroney si velmi rozuměl s Ronaldem Reaganem, zela jistě nejen proto, že oba měli irské kořeny. V polovině 90. let vyhrál volby liberál Jean Chrétien a i on choval k Billu Clintonovi vřelě

---

⁷⁰ The Canadian Encyclopedia. *Patriation of Constitution*.

<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/patriation-of-constitution>, 15. 3. 2012.

⁷¹ Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1968-1984)*.

<http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1968-1984.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

⁷² OAS je organizace původně založená pro boj proti šíření komunismu, po studené válce se však její agenda přizpůsobila a členové (všechny nezávislé státy Ameriky) této organizace spolupracují např. v boji proti terorismu, drogám apod.

vztahy, nicméně jak sám řekl, nechce, aby „...byla Kanada považována za 51. Americký stát.“⁷³

V devadesátých letech se musela Kanada potýkat s problémy ve vnitřní politice. Kromě toho, že podstupovala rozsáhlými hospodářskými reformami, především gradovalo napětí spojené s québeckou touhou o odtržení. Země procházela složitým volebním obdobím a musela tak soustředit na své problémy spíše než na mezinárodní politiku. V roce 1995 Kanada prožila klinickou smrt, když se v referendu pořádaném v provincii Québec, usilující o secesi, vyjádřilo 49,42% pro osamostatnění a 50,68% proti.⁷⁴

Po jedenáctém září podporovala Kanada Američany vyhlášenou válku proti terorismu. Avšak s republikánem G. W. Bushem si liberálně smýšlející Chrétien v mnoha otázkách, týkajících se především bezpečnosti, příliš nerozuměl. Rozdílné názory státníci měli na invazi do Iráku, které vojenský rozpočet a raketovou obranu. Vláda Jeana Chrétiena nikdy oficiálně nevstoupila do války v Iráku v roce 2003. Svůj vstup podmínila souhlasem OSN, na něhož však USA s Velkou Británií nechtěly dále čekat.⁷⁵

V novém tisíciletí Kanadčané už ale USA významně podpořili v Afghánistánu, stejně jako v zavedení větší ochrany společné hranice v rámci boje proti terorismu. Svou účast na afghánské misi ukončili v roce 2011. V Afghánistánu bojovala mimo jiné po boku Velké Británie, a jejich účast v této operaci považujeme spolu s leteckou účastí v Libyi za nejbližší vojenskou anglo-kanadskou spolupráci v posledních letech.⁷⁶

Předpokládat v současné době můžeme bližší spolupráci i v dalších oblastech, jelikož jak v Kanadě, tak v Británii jsou u moci Konzervativci. Koneckonců, naznačilo to už setkání mezi britským ministerským předsedou Davidem Cameronem a jeho kanadským protějškem Stephenem Harperem, jež proběhlo minulý rok. Oba se shodli na „silnějším

---

⁷³ Alberts, Sheldon (12.9. 2002): *Chrétien links 9/11 attacks to 'arrogant' West*. National Post, dostupné z: <http://www.freedomion.ca/phpBB2/viewtopic.php?f=1&t=6904#p54809>, 15.3. 2012.

⁷⁴ CTV News. *1995 Québec referendum a period of high drama*. (31.10. 2005). http://www.ctv.ca/CTVNews/Canada/20051030/1995_referendum_051030/, 4.4. 2012.

⁷⁵ Gollom, Mark (9.10. 2008): *Our own voice on Iraq?* CBC News. http://www.cbc.ca/news/canadavotes/realitycheck/2008/10/our_own_voice_on_iraq.html, 4.4. 2012.

⁷⁶ BBC News. *Canadian forces leave Aghanistan as mission ends*. (6.7. 2011). <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-14042786>, 4.4. 2012.

*partnerství pro 21. století*⁷⁷ a potvrdili jeho strategickou důležitost v současném světě. Zaměřili se na bližší kooperaci v mnoha odvětvích, včetně bezpečnosti.⁷⁸

3.8 Ekonomické a bezpečnostní vztahy

Jedním ze základních pilířů americko-kanadské spolupráce a zároveň hlavních důvodů, proč se Kanada odklonila od Británie a začala orientovat směrem na jih od svých hranic, byla rostoucí a nevyhnutelná spolupráce s USA v obchodních a bezpečnostních otázkách. Už během třicátých let Kanada a USA jednaly o snižování cel a naopak zvyšování objemu vzájemného obchodu. Během druhé světové války spolu obě země již intenzivně spolupracovaly a v roce 1940 byl na základě setkání Mackenzieho Kinga a F. D. Roosevelta nedaleko Ogdensburgu vytvořen stálý společný obranný výbor (PJBC), který mimo jiné poskytnul prostor pro rozvíjení vzájemných (nejen) ekonomických vztahů. Po vstupu USA do války PJBC organizovala na území Kanady několik projektů financovaných Američany, např. aljašskou dálnici, která spojovala USA s Aljaškou. Tudy Američané zásobovali Sovětský svaz na základě Zákona o půjčce a pronájmu, podle něhož mohli zapůjčit nebo pronajmout válečný materiál a potraviny zemím, jejichž obrana byla životně důležitá pro jejich bezpečnost.⁷⁹

Už v padesátých letech docházelo k růstu vlivu USA na Kanadu a to nejen v ekonomické sféře. Export do USA tvořil téměř 60% celkového vývozu a do Velké Británie naopak pouze už jen 16%, podobný trend vládl i v zahraničních investicích, kde rychle stoupl

---

⁷⁷ Citováno z: Government of Canada. *British Prime Minister David Cameron Visits Canada*.

http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/events-evenements/visit-pm_canada-visit.aspx?lang=eng&view=d, 10.4. 2012.

⁷⁸ Government of Canada. *British Prime Minister David Cameron Visits Canada*.

http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/events-evenements/visit-pm_canada-visit.aspx?lang=eng&view=d, 10.4. 2012.

⁷⁹ The Canadian Encyclopedia. *Economic Canadian-American Relations*.

<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/economic-canadianamerican-relations>, 15.3. 2012.

podíl amerických společností na kanadském trhu, v roce 1960 tvořily americké investice tři čtvrtiny všech zahraničních investic.⁸⁰

V průběhu šedesátých let ekonomická závislost Kanady na USA rostla. Kanadáné si toho byli moc dobře vědomi a tento sílící vliv zahraničních a především amerických společností na své hospodářství vnímali velmi negativně. Američané se prosazovali hlavně v ropném průmyslu, např. při výstavbě ropovodů, ve velkém investovaly také do programů na lokaci a zpracování nerostných surovin.⁸¹

Od implementace NAFTA v roce 1994 vzrostl celkový vzájemný obchod o 214%. USA jsou pro Kanadu největším zahraničním investorem, v roce 2010 tvořily americké investice 55% všech zahraničních investic.⁸² Je nutno říci, že kanadský postoj vůči USA byl vždy poměrně nejednoznačný. Kanadáné si byli moc dobře vědomi, že jsou pro ně Spojené státy klíčové v udržení prosperity a bezpečnosti, zároveň je však vždy sužoval strach z narušení pracně nabyté suverenity. Ačkoliv si Kanadáné na jednu stranu přáli bližší vzájemnou (nejen) ekonomickou spolupráci, na druhou stranu se vždy báli přílišné závislosti na svém jižním sousedovi a chtěli si od této velmoci udržet jistý odstup.⁸³

To je však vzhledem k vzájemné geografické poloze obou zemí a sdílené nejdelší vojensky nehlídané hranice na světě téměř nemožný úkol. Již tak intenzivní ekonomický styk tak byl umocněn především podepsáním Smlouvy o volném obchodu (FTA) v roce 1988, jež byla o šest let později ještě rozšířena o Mexiko a přejmenována na Severoamerickou dohodu o volném obchodu (NAFTA). Tyto dohody měly za cíl liberalizaci obchodu a snížení cel a těmito kroky tak ještě více podpořit vzájemný obchod. Kanada velmi stála o volný přístup

---

⁸⁰ The Canadian Encyclopedia. *Economic Canadian-American Relations*.

<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/economic-canadianamerican-relations>, 15.3. 2012.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² U.S. Department of State. *Diplomacy in Action – Background note: Canada*.

<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2089.htm>, 27.3. 2012.

⁸³ Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1968-1984)*.

<http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1968-1984.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

na americký trh. Povedlo se, například během let 1989-1999 stoupl o 167%.⁸⁴ V době podepsání této dohody se ve světě začaly profilovat tři hlavní oblasti obchodu – a sice Evropská unie, asijsko-pacifický blok vedený Japonskem a právě Amerika. Poté, co byli s Brity po mnoho let sobě navzájem nejdůležitějšími obchodními partnery, se však britským vstupem do Evropského hospodářského společenství a kanadským do NAFTA obě země dostaly do konkurenčních obchodních bloků. Změna orientace na USA i na ekonomickém poli byla oficiálně potvrzena.⁸⁵

A ačkoliv by se mohlo zdát, že toto partnerství je důležitější pro Kanadu, i pro USA má značný význam, neboť pro ně kanadský trh představuje největší zahraniční trh. Pro Kanadu představují USA nejdůležitějšího obchodního partnera, po nich následuje Evropská Unie. V roce 2009 začala s EU jednat o opětovném prohloubení vzájemného obchodu v rámci komplexní obchodní a hospodářské dohody CETA.

3.9 Republika Kanada?

Monarchie má v Kanadě velkou tradici. Ačkoliv zůstala britskou institucí, od roku 1867 postupně docházelo ke „kanadizaci“ monarchie. V symbolické rovině můžeme toto pozorovat např. přijetím současné podoby kanadské vlajky v roce 1965, která nahradila původní verzi obsahující i vlajku britskou, nebo když byla v roce 1952 královna Alžběta II. oficiálně prohlášena za kanadskou královnu. Tento titul dostala jako vůbec první britský monarcha. V roce 1985 poprvé zazněla skladba „O Canada“ jako kanadská hymna, do té doby se na oficiálních akcích hrála britská „God save the queen“. V roce 1982 byl také přejmenován „Den dominia“ na „Den Kanady“ a od roku 1999 se v žádosti o kanadské občanství slibuje věrnost nejen královně, ale nově i Kanadě.⁸⁶

---

⁸⁴ Hufbauer, C. Gary; Schott, J. Jeffrey (1998): *North American Economic Integration: 25 Years Backward and Forward*. Washington, Institute for International Economics. (dostupné online z <http://publications.gc.ca/collections/Collection/C21-27-1-1998-3E.pdf>, 17.3. 2012.)

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Canada's road to independence. <http://www.filibustercartoons.com/timeline.htm>, 28.3. 2012.

Dodnes však portrét královny zůstal zachován na kanadských mincích a dvacetidolarových bankovkách, odkaz na královnu nesou i důležité veřejné instituce, jako je např. královská kanadská jízdní policie. Kanadské vojenské jednotky mají na svých uniformách a vybavení často královské znaky apod.⁸⁷

Debaty ohledně smyslu monarchie, která má v Kanadě už dlouho pouze symbolickou funkci, se vedou už mnoho let. Jde o to, zda zachovat monarchii v čele s ne-kanadským občanem jako symbol národní autority a identity, či ho nahradit prezidentem. Britský panovník pro mnohé z Kanadčanů představuje symbol podrobení a kolonialismu, což se s obrazem moderní, nezávislé země, stávající i z francouzské menšiny a původních obyvatel, příliš neslučuje. Zastánci změn se buďto ztotožňují s myšlenkou vytvoření čistě kanadské monarchie s kanadským občanem na pozici panovníka, tedy osobou, která by nijak nenavazovala na britskou koloniální minulost. Podle nich monarchistické zřízení odporuje myšlence rovnostářství a multikulturalismu, na kterých je kanadská společnost postavena.⁸⁸

V roce 2002 bylo v průzkumu veřejného mínění zjištěno, že skoro 80% dotázaných podporovalo konstituční monarchii a 62% ji považovalo za symbol kanadské identity. Největší podporu měla myšlenka vytvoření republiky tradičně v Québecu. V o tři roky novějším průzkumu se ukázalo, že 55% dotázaných se domnívá, že by Kanada měla od monarchie upustit po smrti současné královny Alžběty II. Obecně však myšlenka republikanismu není v Kanadě ani zdaleka tak žhavým tématem, jako je v posledních několika letech v Austrálii. Průzkumy kanadského veřejného mínění se pořádají většinou jen při příležitosti oficiální návštěvy královny a příliš nevypovídají o realitě, neboť drtivá většina Kanadčanů touto záležitostí zkrátka nezabývá.⁸⁹

Další, nejnovější průzkumy z roku 2010 ukazují, že téměř 60% dotázaných považuje monarchii za přežitou a že po smrti královny Alžběty II. by se měla Kanada

---

⁸⁷ The Department of Canadian Heritage (2010): *Symbols of Canada*. <http://www.pch.gc.ca/pgm/ceem-cced/symb/101/101-eng.pdf>, 28.3.2012.

⁸⁸ Mapleleaf Web. *The Monarchy in Canada*. (1.6.2007), <http://www.mapleleafweb.com/features/monarchy-canada>, 28.3. 2012.

⁸⁹ CBC News. *Canadians apathetic about monarchy: poll*. (28.6. 2010).

<http://www.cbc.ca/news/canada/story/2010/06/28/monarchy-poll-canadians-628.html>, 28.3. 2012.

monarchistického uspořádání vzdát. Dvě třetiny Kanadánů odpověděly, že britská královna by neměla hrát žádnou oficiální roli v kanadské společnosti. Pro zachování monarchie se vyslovují spíše ženy, konzervativně smýšlející lidé a obyvatelé atlantských provincií.⁹⁰ Z těchto několika a dalších průzkumů pořádaných během několika málo let můžeme pozorovat, že výsledky se nijak dramaticky nemění a že Kanadané jsou vůči královně poměrně apatičtí, indiferentní, ale zároveň v nich nehoří žádná touha po republice. Ačkoliv oficiálně je díky probritsky orientovanému současnému premiérovi Stephenu Harperovi nakloněná posilování kanadských vazeb s monarchií. Konzervativec Stephen Harper je někdy považován za největšího příznivce a milovníka této tradiční instituce od dob Johna Diefenbakera.⁹¹

---

⁹⁰. Mapleleaf Web. *The Monarchy in Canada*. (1.6.2007), <http://www.mapleleafweb.com/features/monarchy-canada>, 28.3. 2012.

⁹¹ Martin, Lawrence (14.6.2011): *Now That Canada's Tory Blue, Stephen Harper rekindling old alliances*. The Globe and Mail. <http://www.theglobeandmail.com/news/politics/now-that-canadas-tory-blue-stephen-harpers-rekindling-old-alliances/article2059116/>, 28.3.2012.

4 Britsko-australské vztahy

4.1 Austrálie - obecný úvod

Austrálie je stát na jižní polokouli, tvořený stejnojmenným kontinentem, ostrovem Tasmánií a množstvím dalších menších ostrovů. Na území o rozloze více než sedm a půl milionu km² (čímž se řadí na šesté místo nejrozsáhlejších států světa) zde žije 22 milionů obyvatel, převážně ve velkých pobřežních městech. Austrálii řadíme mezi federativní státy, neboť je tvořena šesti státy a dvěma teritorii, a zároveň také konstituční parlamentní monarchie. Hlavou státu je stále britská královna Alžběta II., nicméně zde v zastoupení generálního guvernéra. S Velkou Británií ji pojí nejen osoba britské panovnice, ale i členství ve společenství Commonwealth. Austrálie je členem většiny významných mezinárodních organizací a také regionálních uskupení.⁹²

4.2 Historie a obecná charakteristika vztahů

Po ojedinělých návštěvách rybářů ze severu a evropských objevitelů a obchodníků v sedmnáctém století byla v roce 1770 východní polovina kontinentu objevena Jamesem Cookem a zabrána Velkou Británií. Austrálie byla v té době využívána jako trestanecká kolonie a trestanci, kteří sem byli transportováni, osídlovali pobřeží. V roce 1788 bylo toto území vyhlášeno jako kolonie Nový Jižní Wales. S nárůstem populace byly objevovány nové oblasti, a tak bylo během devatenáctého století vytvořeno dalších pět samosprávných britských zámořských teritorií. V roce 1901 se šest kolonií stalo federací, čímž byl vytvořen Australský svaz.⁹³

Od vzniku Australského svazu v roce 1901 vedli zahraniční politiku země Britové. Stejně jako v ostatních dominiích a částech Impéria byl tento podřízený vztah oficiálně ukončen v roce 1931 Westminterským statutem. V přechodu mezi těmito dvěma fázemi můžeme

---

⁹² CIA. *The World Factbook* – *Australia*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/as.html>, 3.4.2012.

⁹³ Tamtéž.

najít původ mnoha rozporů ve vzájemných vztazích. Mnozí autoři popisují vzájemné vztahy těchto dvou zemí během dvacátého století jako graduální, postupnou přeměnu z člena Impéria k zcela autonomní zemi.

Stejně jako v případě Kanady je v australské historii téměř nemožné najít jednu událost, jež by byla předzvěstí počátku australské nezávislosti. Zatímco jednotlivé australské kolonie získaly právo na vedení vnitřní politiky a samosprávu už před vytvořením federace, stále byly pevnou součástí Britského impéria. V roce 1901 byl australské federaci udělen statut dominia a v Balfourově deklaraci z roku 1926 se z Austrálie stala autonomní jednotka s právem vedení vlastní zahraniční politiky. Jako součást Britského společenství národů ji s ostatními členy pojila věrnost Koruně. Na základě Westminsterského statutu schváleného v roce 1931 byla ukončena nadvláda britského parlamentu nad dominií v otázkách zákonodárství. Od této doby mohly dominiální parlament jednat nezávisle na britském parlamentu.⁹⁴

Ratifikaci tohoto zákona v britském parlamentu považujeme za velmi důležitý krok v australské cestě k nezávislosti, nicméně stejně jako v případě Kanady pouze v symbolické rovině. Šlo o potvrzení tehdejších politických skutečností, vždyť Austrálie byla na Británii víceméně nezávislá už před tímto zákonem. Nemůžeme mluvit o žádném náhlém, okamžitém zpřetrhání všech vazeb na Velkou Británii, cesta k nezávislosti byla i v případě Austrálie postupná a také neemocionální. Stejně jako další dominia i Austrálie vystupovala sama za sebe už při podepisování Versailleské smlouvy a zakládání Společenství národů na počátku dvacátých let. Je však nutné dodat, že zatímco např. v Kanadě nabyl tento zákon platnosti okamžitě, v Austrálii byl ratifikován až uprostřed války v roce 1942. V některých verzích se jako oficiální potvrzení australské nezávislosti na Velké Británii udává teprve až pád Singapuru. Zároveň se tento bod jeví jako počátek intenzivních americko-australských vztahů.⁹⁵

---

⁹⁴ Elijah, Annmarie (2006): *Australia and the United Kingdom*. The Round Table, 95, str. 667-678.

⁹⁵ Tamtéž.

4.3 První světová válka a meziválečné období

Když Austrálie vstoupila do první světové války po boku Velké Británie, projevila vůči ní stoprocentní loajalitu. Charakter vzájemných vztahů přesně popisují výroky tehdejšího australského premiéra Josepha Cooka, jenž prohlásil, že „*cokoliv se stane, Austrálie je zkrátka součástí Impéria a pokud bude Impérium ve válce, je v ní i Austrálie*“⁹⁶, a Andrew Fisher, pozdějšího australského labouristického premiéra, který zase poznamenal: „*Austrálie bude stát po boku [své mateřské země], aby jí pomohla a bránila do svého posledního muže a šilinku.*“⁹⁷ Jejich výroky vystihovaly i náladu tehdejší australské společnosti. Ačkoliv byla od roku 1901 prakticky nezávislou zemí, její “britskost” byla i nadále ohromující, především díky přistěhovalcům. Tato se projevovala především v silné loajalitě, kterou si kompenzovali geografickou izolaci jež pociťovali; dodávala jim v Novém světě pocit jistoty.⁹⁸

Ačkoliv při australské účasti v první světové válce hrála velkou roli vzájemná náklonnost a sentiment a ze strany Austrálie se jednalo spíše o instinktivní krok, důvodem byla také čistá kalkulace a prosazování australského národního zájmu. Evropské země jako Německo, Francie či Nizozemsko v tehdejší době totiž bojovaly o vliv v australském regionu. Bylo tedy v zájmu Australanů udržet v rukách Britů nadvládu nad Evropou a zachovat tak britský, pro ně ze všech možností nejvýhodnější, vliv v asijsko-pacifické oblasti. Některé skutečnosti se válkou nezměnily – i nadále byla australská bezpečnost úzce provázaná s britským námořnictvem, její ekonomika závisela na britském trhu a kapitálu a zahraniční politika byla v rukou Britů jakbysmet. V jednom ohledu se však byla Austrálie jiná – válka Australany neskutečně povzbudila, začali být pyšní na své úspěchy a

---

⁹⁶ Citováno z: L'estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

⁹⁷ Citováno z: Tamtéž.

⁹⁸ L'estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

formovat svou novou, čistě australskou identitu. Více se zajímali o zájmy své země a oddělovali je od těch britských. Období slepé loajality pomalu mizelo.⁹⁹

První světová válka znamenala pro Australany naprosto novou zkušenost. Byl to první konflikt, kde bojovali jako jeden suverénní národ a kdy měli australské vojenské síly své charakteristické závazky v rámci širšího spojeneckého tažení. Australané se války účastnili v hojném počtu a také utrpěli velké ztráty. Válka této mladé a malé zemi, tehdy sotva pětimilionové, citelně zasáhla.¹⁰⁰

4.4 Druhá světová válka

Už během války získala Austrálie, podobně jako další dominia, větší nezávislost. Pařížskou smlouvu už podepsala v roce 1917 sama za sebe a také do poválečné Společnosti národů vstoupila jako plnohodnotný člen. V meziválečných letech došlo k dalšímu rozšíření oblastí, kde mohla Austrálie působit nezávisle na Británii. Stalo se tak vydáním Westminsterského statutu, jehož prostřednictvím získala Austrálie volnou ruku v zahraničních věcech a bezpečnosti a potvrzeno bylo také její právo na tvorbu vlastní legislativy. V této době však Austrálie nijak výrazně necítila potřebu nezávislé obranné a bezpečnostní politiky, neboť jí v tomto ohledu partnerství s Británií zatím dostatečně dobře sloužilo. V roce 1939 tak mohl australský premiér Robert Menzies sdělit světu, že *“Velká Británie vyhlásila válku [Německu], a tudíž je ve válce i Austrálie”*¹⁰¹. Druhá světová válka

---

⁹⁹ L'estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

¹⁰⁰ Blainey, Geoffrey (1999): *Dějiny Austrálie*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

¹⁰¹ Citováno z: L'estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

v Austrálii nastartovala obrovské změny, které tuto zemi navždy změnily. A co je důležité pro mou práci, změnil se i charakter australsko-britských vztahů.¹⁰²

Vzájemné vztahy v oblasti bezpečnosti prošly zásadní změnou po pádu Singapuru v roce 1942 a z toho plynoucím potencionálním přímým ohrožením australského území ze strany Japonska. Austrálie se po této události přeorientovala na Spojené státy, které jí byly při řešení pacifických výzev oporou.¹⁰³

4.5 Robert Menzies

Robert Menzies stál v čele vlády v letech 1939-1941 a 1949-1966. Pro svou práci ho považují za důležitou osobu, neboť vládl v bouřlivé době plné změn, a význam Británie, kterou miloval a obdivoval, upadal. Naopak Austrálii se ekonomicky dařilo. Navzdory tomu, že po druhé světové válce pragmaticky přijal novou mocenskou rovnováhu v pacifické oblasti a podporoval americké spojení, na veřejnosti zůstal silně nakloněn Velké Británii. Byl známý svým velkým obdivem ke královně Alžbětě II. a je považován za nejvíce pro-britského premiéra v australské historii, zároveň však nemůžeme tvrdit, že se tak dělo na úkor vztahů s USA. Během studené války byl respektován jak Republikány, tak Demokraty za svůj silný protikomunistický postoj a podporu demokratických hodnot a i v bezpečnostní politice kladl důraz na udržování silných vazeb s oběma zeměmi. V roce 1950 odsouhlasil, že Britové mohou na území Austrálie testovat jaderné zbraně. Na počátku padesátých let také zapojil australské jednotky do operace v Malajsii po boku britských. Poté, co Británie postupně stáhla jednotky na východ od Suez, se začala jeho vláda více zaměřovat na USA.¹⁰⁴

---

¹⁰² L'estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

¹⁰³ Day, David (1988): *Loosening the Bonds: Britain, Australia and The Second World War*. History Today, 38, str. 11-17.

¹⁰⁴ The National Archive of Australia. *Australia's Prime Ministers – Robert Menzies*. <http://primeministers.naa.gov.au/primeministers/menzies/in-office.aspx#section11>, 3.4.2012.

Robert Menzies nevyjadřoval souhlas s důsledkem dekolonizace na společenství Commonwealth, které podle něj ztratilo svou „britskost“, jež držela jeho původní členy pohromadě. Rozčarování z této přeměny se tak projevilo ve vzájemných, bilaterálních vztazích a následnému přesměrování v rámci Commonwealthu z Británie i na další jeho členy.¹⁰⁵

Díky tomu, že Austrálii vedl po válce právě Robert Menzies, nedošlo k výraznému přetrhání vzájemných vazeb, ačkoliv v bezpečnostní otázce se Austrálie přeorientovala na USA. V několika konfliktech však diplomaticky podpořila spíše Brity než USA, když se tyto dvě země názorově lišily v pohledu na konflikt v Indočíně v polovině padesátých let a stejně tak během Suezské krize se Menzies postavil spíše na stranu Britů. V poválečné Austrálii stále dominoval pro-britský sentiment, který Menzies přizívoval, kde mohl. Během celých padesátých let vyzdvihoval klady Impéria a díky tomu je považován za hlavní symbol pro-imperiální tradice. Na druhou stranu je posledním australským premiérem, o kterém bychom toto mohli říci.¹⁰⁶

Důležité události formovaly vzájemné vztahy na počátku šedesátých let. Británie nečekaně změnila názor a odsoudila na Valném shromáždění vládu apartheidu v JAR, zatímco Austrálie trvala na tom, že je to jejich vnitřní záležitost. Před touto událostí přitom obě země na poli OSN vždy táhly za jeden provaz. Následovalo přijetí imigračního zákona, který měl omezit příliv nekvalifikovaných pracovníků z Indie a Pákistánu, ale aby nebyl považován za diskriminační, byl vztažen na celý Commonwealth. Za další milník je považováno podání britské žádosti o vstup do Evropského hospodářského společenství.¹⁰⁷

Zároveň je však nutné zdůraznit, že jakkoliv Robert Menzies vzhlížel k britské monarchii, nečinil tak na úkor australských zájmů, což můžeme vidět například na sklonku šedesátých let, kdy si moc dobře uvědomoval důležitost navázání vztahů s pacifickými velmocemi. Imperiální sentiment byl v této době převážen realistickým uvažováním a je jakousi ironií,

---

¹⁰⁵ Bridge, Carl (2006): *Introduction: Australia's Changing Relations with Britain and the Commonwealth from Menzies to Howard via Fraser—A Brief Survey*. The Round Table, 95, str. 661-665.

¹⁰⁶ Goldsworthy, D. (2005): *Australian External Policy and the End of Britain's Empire*. Australian Journal Of Politics & History, 51, str. 17-29.

¹⁰⁷ Tamtéž.

že zrovna za jeho vlády ztratil „imperiální faktor“ v zahraniční politice Austrálie význam.¹⁰⁸

4.6 Poválečné období a studená válka

V poválečných letech schopnost Británie udržet vliv a projektovat sílu v australském regionu slábla. V šedesátých letech se začala zaměřovat na Evropu, zatímco Austrálie na pacifickou oblast. Můžeme tedy říci, že Velká Británie hrála ústřední roli v australských zahraničních vztazích do šedesátých let.

Specifickou atmosféru v Austrálii, spjatou s hledáním nové identity po rozpadu Impéria, popisují někteří autoři jako politické „vykolejení“, národní dezorientaci a postimperiální prázdnotu v Australanech, jež hledají své nové místo na světě.¹⁰⁹ Během této doby a na počátku sedmdesátých pak prošly vzájemné vztahy změnami, které byly reakcí na proměnu role Británie ve světě, společenských nálad v australské společnosti, která se odrazila i v nové vládě. I v období po druhé světové válce však bylo v zájmech Austrálie nadále pokračovat v další, byť už ne tak intenzivní, spolupráci s Velkou Británií.¹¹⁰

Bylo však evidentní, že kromě změn v britsko-australských ekonomických vztazích (popsaných blíže v podkapitole 3.8) se ve vzájemných vztazích objevila další trhлина, kterou způsobilo stažení britských jednotek ze základen na východ od Suezů v roce 1968. Potvrdilo také měnící se bezpečnostní vztahy a odvrát Britů od zemí Commonwealthu směrem ke své vnitřní a regionální sféře.

Zároveň se v této době ve Velké Británii změnila imigrační politika, jež vyvrcholila za Heathovy vlády v roce 1971 vydáním imigračního zákona. Ten omezil vstup Australanů na

---

¹⁰⁸ Goldsworthy, D. (2005): *Australian External Policy and the End of Britain's Empire*. Australian Journal Of Politics & History, 51, str. 17-29.

¹⁰⁹ Serle, Geoffrey (1967): *Austerica Unlimited*. Meanjin, 26, str. 244.

¹¹⁰ Herr, Richard (2006): *Australia, security and the Pacific Islands: From Empire to Commonwealth*. The Round Table, 95, str. 705-716.

britskou půdu. A protože se změnila také australská imigrační politika, Australané a Britové privilegované pozice, které vzájemně v této věci zaujímali, ztratili.¹¹¹

Co se týče Commonwealthu, obě země vůči němu zaujímaly rozdílné pozice. Zatímco britské poválečné zahraniční politice dominovala přeměna z Impéria na Commonwealth, ve kterém si chtěli zachovat hlavní slovo, pro Australany představoval jen jeden rozměr vzájemné spolupráce. Přesto pro ně možnost, že by britská vláda ztratila zájem o tuto organizaci, představovala problém a snažili se tomu zabránit. Austrálie měla velký zájem o bližší spolupráci v rámci společenství a dokonce navrhovala, aby Commonwealth jednal v zahraničních věcech, obraně, financích a imigračních otázkách apod. jednotně. Avšak kvůli rapidním politickým změnám na britské půdě spolupráce na takovéto úrovni nebyla možná, což rmoutilo především nejdéle sloužícího australského premiéra, Roberta Menziese.¹¹²

Vezmeme-li tedy v úvahu vstup Británie do ES a stažení jejích jednotek, změnu struktury migračních vln do Austrálie, ale také podepsání australsko-japonské smlouvy v roce 1957, vstup do vietnamské války po boku USA (a vůbec poprvé tak ne po boku Britů) v roce 1965, a dále například i rozhodnutí zakoupit americké bojové letouny namísto britských v roce 1963, to vše naznačovalo budoucí směřování Austrálie.¹¹³

4.6.1 Gough Whitlam a proces dedominializace

Zároveň s těmito změnami probíhal i proces „dedominializace“. Tento pojem poprvé použil Jim Davidson před tři a třiceti lety, když hovořil o specifické zkušenosti původních britských kolonií, jež prožily se zánikem impéria.¹¹⁴ Následujícíce Kanadu, Austrálie v roce 1948 vydala svůj státní zákon (Nationality Act). Podepsala smlouvu ANZUS, zahrnující USA a Nový Zéland, nikoliv však Británii. V roce 1965 byl generálním guvernérem vůbec

---

¹¹¹ Bridge, Carl (2006): *Introduction: Australia's Changing Relations with Britain and the Commonwealth from Menzies to Howard via Fraser—A Brief Survey*. The Round Table, 95, str. 661-665.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Elijah, Annmarie (2006): *Australia and the United Kingdom*. The Round Table, 95, str. 667-678.

¹¹⁴ Davidson, Jim (1979): *The De-Dominionisation of Australia*. Meanjin, 38, str. 139-153.

poprvé jmenován Australan. V roce 1968 bylo omezeno odvolávání k londýnskému Soudnímu výboru a od roku 1971 Britové pro Australany zavedli vízovou povinnost, na niž druhá strana následně zareagovala stejným způsobem.¹¹⁵

Další změny byly umožněny společenskou náladou v Austrálii během sedmdesátých let. Ta byla charakteristická slábnoucím vlivem Británie na tuto zemi a s tím souvisejícím rychle se šířícím novým nacionalismem. Australané ve Whitlamovi, jenž v první řadě toužil vybudovat Austrálii novou image a zbavit ji všech koloniálních symbolů, šanci na vytvoření a prosazení nové australské identity. První jeho kroky v úřadu vedly ke zrušení imperiálního systému vyznamenání a vytvoření znaků australské národnosti. Usiloval o to, aby se z britské královny stala oficiálně královna australská a aby byla vytvořena nová, čistě australská hymna. V narážce na fakt, že v té době sdílela Austrálie hymnu britskou, prohlašoval, že její podobu by měl „*určovat australský lid a ne hudební vkus Jiřího II.*“¹¹⁶ Prosazoval, aby se země zbavila posledních zbytků kolonialismu, útočil hlavně na Soudní výbor v Londýně. Podle Whitlama to byl „*soud operující v jiné zemi, složený ze soudců jmenovaných vládou té jiné země a vynášející rozsudky ve formě doporučení hlavě státu té země*“¹¹⁷, což považoval za krajně zastaralé a zcela nepřijatelné.

V roce 1974 byl tedy proveden národní průzkum a zároveň započata dekádu trvající debata na změnu hymny z „*God save the Queen*“ na čistě australskou, která byla zakončena až v roce 1984 oficiálním přijetím „*Advance Australia Fair*“. V roce 1975 královna Alžběta II. odsouhlasila návrh, že se v Austrálii budou na místo britských vyznamenání udělovat vyznamenání australská, to vše na popud požadavků Whitlamovy vlády.¹¹⁸

Whitlam byl zároveň skeptický vůči tehdejší australské zahraniční politice, námitky neměl jen k přetrvávající lojalitě k Británii, ale zároveň také k americké globalistické politice,

---

¹¹⁵ Davidson, J. (2005): *De-Dominionisation Revisted*. Australian Journal Of Politics & History. 51, str. 108-113.

¹¹⁶ Citováno z: The Spectator – Australia, (2.6. 2010). *Identity politics*.

http://www.spectator.co.uk/australia/page_9/6051398/identity-politics.shtml, 5.4. 2012.

¹¹⁷ Citováno z: Pender, Anne (2005): *The Mythical Australian: Barry Humpries, Gough Whitlam and “New Nationalism”*. Australian Journal of Politics and History, 51, str. 67-78.

¹¹⁸ L’estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

kteřá se neprokázala jako efektivní. Chtěl, aby Austrálie byla v mezinárodní aréně vnímána jako plně nezávislý hráč. Whitlam hledal inspiraci v činech kanadského premiéra Trudeaua, jenž se snažil separovat od USA a modernizovat kanadskou ústavu. Snažil se o větší nezávislost na Británii v zahraniční politice a zaměřovat se na hledání partnerů v oblasti Pacifiku.¹¹⁹

Tento proces dedominializace pokračoval i poté, co Whitlam odešel z úřadu. V roce 1986 bylo vydáním Australského zákona Hawkovou labouristickou vládou už úplně zrušeno odvolávání se k londýnskému Soudnímu výboru a pro tyto záležitosti byl vytvořen Nejvyšší soud. V roce 1999 tento soud oficiálně rozhodl, že Velká Británie je cizí zemí – pokud je australský občan zároveň i držitelem britského pasu, je považován za cizince a je tak zbaven práva ucházet se o křeslo v parlamentu. Rok na to během oslav stoletého výročí vzniku Australské federace prohlásil australský premiér Howard, že „*Austrálie už o sobě neuvažuje jako o britské zemi*“.¹²⁰ Vydáním Australského zákona se stala Austrálie nezávislá na britských soudech a někteří autoři považují teprve až tento rok za rok získání plné nezávislosti na Velké Británii.

4.7 Postbipolární svět a současnost

V devadesátých letech se země zabývala spíše vnitřními záležitostmi, když se dostala do popředí otázka vytvoření australské republiky. Na jejich počátku se k moci dostal labourista Paul Keating, který chtěl znovuobjevit a posílit národní australskou identitu. Keating byl obratný a úspěšný politik a mnoho voličů pro svou stranu v této době získal i

---

¹¹⁹ L'estrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

¹²⁰ Davidson, J. (2005): *De-Dominionisation Revisted*. Australian Journal Of Politics & History. 51, str. 108-113.

tím, že rozdělil Liberály a prohlašoval je za „ne-Australany“. Šikovně využil tehdejší silné touhy australského národa po vlastní identitě.¹²¹

Dalo by se říci, že posledních dvacet let byly i následkem protimonarchistických nálad vzájemné vztahy poněkud zanedbávány, což za britskou stranu potvrdil minulý rok v lednu britský ministr zahraničí Wiliam Hague při australsko-britských rozhovorech na ministerské úrovni, známými pod zkratkou AUKMIN.¹²² Předchozí labouristické vlády Tonyho Blaira podle něj tomuto kontinentu na jižní polokouli nevěnovaly dostatečnou pozornost; vždyť Hague byl prvním ministrem zahraničí za posledních dvacet let, jenž navštívil Austrálii. Popřel, že by byly vzájemné vztahy založeny pouze na sentimentu.¹²³ O rok později na tom samém fóru Hague potvrdil, že jsou obě země globálními partnery a spojenci, a podepsali novou bezpečnostní smlouvu, kterou se rozšířil jejich okruh spolupráce.¹²⁴

4.8 Bezpečnostní, ekonomické a sociální vztahy

4.8.1 Bezpečnostní vztahy

Jakožto součást Britského impéria Austrálie v otázkách bezpečnosti tradičně spoléhala na Británii. Její pozice málo zalidněné země obklopené asijskými zeměmi s odlišnou kulturou nutně reflektovala potřebu britského spojení. Australská bezpečnost byla propojena především s britským královským námořnictvem. I v poválečných letech se změnou

---

¹²¹ Australians for Constitutional Monarchy. *Paul Keating's vision*.

http://www.norepublic.com.au/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=77&Itemid=85, 10.4. 2012.

¹²² AUKMIN je fórum, na kterém se schází britští a australští ministři. Poskytuje prostor pro různá témata, týkající se především zahraničních věcí a bezpečnostní politiky obou zemí. AUKMIN rozhovory kladou důraz na prohlášení vzájemné spolupráce.

¹²³ British High Commission Canberra. *Australia-UK Ministerial dialogue press conference*. (19.1.2011). <http://ukinaustralia.fco.gov.uk/en/news/?view=News&id=536066682>, 5.4. 2012.

¹²⁴ British High Commission Canberra. *UK & Australia: "Our countries are strategic and global allies"*. (24.1. 2012). <http://www.fco.gov.uk/en/news/latest-news/?view=Speech&id=720109182>, 5.4. 2012.

orientace však hrála Velká Británie pro Austrálii důležitou roli, což bylo viditelné především v rámci Commonwealthu, když australští premiéři volali po koordinaci zahraniční politiky tohoto společenství a po spolupráci na vývoji jaderných technologií. Dalším důkazem jejich i nadále pevného svazku byla reakce Austrálie na stažení Britů na východ od Suezů z konce šedesátých let. Strategická australsko-britská spolupráce byla také oživena během vypuknutí menších konfliktů v padesátých a šedesátých letech v Malajsii a Indonésii.¹²⁵

Poválečnou australskou zahraniční politiku tak definovala především intenzivní a blízká spolupráce se Spojenými státy, potvrzená v roce 1951 podpisem tichomořské bezpečnostní smlouvy ANZUS, která propojuje australskou, americkou a novozélandskou bezpečnost v systému kolektivní obrany. Podle principů této smlouvy se její signatáři zavazují v případě napadení jednoho z členů pomoci napadenému s obranou. Austrálie se zároveň také zaměřila na prohlubování bezpečnostní spolupráce v rámci svého asijsko-pacifického regionu.¹²⁶

Avšak navzdory vzájemné upadající bezpečnostní spolupráci můžeme v tomto období pozorovat důležité prvky kontinuity. Australské a britské jednotky spolu sloužily během Korejské války, výše zmíněném malajském povstání v padesátých letech a opět v jihovýchodní Asii během období konfrontace na počátku šedesátých let.¹²⁷

Během Studené války sdílely obě země společný pohled na nebezpečí ze strany SSSR a spolupracovaly na vytváření asijsko-pacifického bezpečnostního systému. Svým silně antikomunistickým postojem, který zastával především australský premiér Robert Menzies, se Austrálie v této době ještě více sblížila se Spojenými státy, jež byly na počátku bipolárního konfliktu posedlé komunistickou hrozbou.¹²⁸

---

¹²⁵ Herr, Richard (2006): *Australia, security and the Pacific Islands: From Empire to Commonwealth*. The Round Table, 95, str. 705-716.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ BBC News. *History – World Wars – The Korean War: An Overview*. (21.3. 2011). http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/coldwar/korea_hickey_01.shtml, 4.4. 2012.

¹²⁸ Bridge, Carl (2006): *Introduction: Australia's Changing Relations with Britain and the Commonwealth from Menzies to Howard via Fraser—A Brief Survey*. The Round Table, 95, str. 661-665.

Britsko-australská spolupráce na bezpečnostní úrovni však stále pokračovala prostřednictvím například Jihovýchodní asijské kolektivní obranné dohody z roku 1954 nebo v roce 1971 uzavřenou bezpečnostní smlouvou, zahrnující ještě spolu s Malajsií a Singapurem i Nový Zéland; tato smlouva je platná dodnes. V tomto období spolu britské a australské jednotky pořádaly společná cvičení, docházelo k vzájemným výměnám personálu, spolupráci ve výzkumu a výrobě nových technologií a navzájem k sobě v tomto ohledu obě země chovaly hluboký respekt.¹²⁹

Jak je popsáno výše, ve vzájemných vztazích byly zřetelné prvky kontinuity. Zároveň však bylo evidentní, že se zájmy obou zemí v bezpečnostních otázkách různí. Austrálie se velkou měrou zapojila do války ve Vietnamu, zatímco Británie nikoliv. Stalo se tak vůbec poprvé, co se australská armáda účastnila většího konfliktu, do kterého by zároveň nebyly zapojeny britské síly.¹³⁰

Vlády obou zemí zaujímaly stejný postoj i na útoky z jedenáctého září. Nevnímaly je pouze jako útoky na USA, ale hlavně na společně sdílené hodnoty a svobodu. Toto přesvědčení bylo mezi Australany ještě posíleno především po teroristických útocích na Bali v roce 2002, kde zahynulo 88 Australanů. Po této události se Austrálie zapojila do boje proti terorismu, vyslala jednotky do Afghánistánu a následně i do Iráku.¹³¹

V roce 2009 se obě země dohodly na posílení kooperace v bezpečnostních otázkách v rámci programu Národní partnerství pro bezpečnost. To bere v potaz nové typy bezpečnostních hrozeb, které představují například změna klimatu, chudoba a slabé státy.¹³²

---

¹²⁹ Madden, A.F.; Morris-Jones, W.H. (2005): *Australia and Britain – Studies on Changing Relationship*. Londýn, Institute of Commonwealth Studies.

¹³⁰Farrel, P. Brian (2002): *The united states and australia in Vietnam, 1954-1968: Silent partners*. *Journal of Southeast Asian Studies*, 33, str. 375-376.

¹³¹ Suter, Keith (2003): *Australia's involment in the Iraq war*. *Contemporary Review*, 283, str. 275-280.

¹³² Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade. *United Kingdom country brief*. http://www.dfat.gov.au/geo/united_kingdom/united_kingdom_brief.html, 10.4. 2012.

4.8.2 Ekonomické vztahy

Druhým důležitým spojovacím prvkem mezi oběma zeměmi byl vždy obchod. Stejně jako v případě dalších bývalých kolonií sloužila Austrálie jako odbytíště pro britské výrobky, nový trh a zdroj surovin. Obě ekonomiky do sebe zapadaly a australská vláda se snažila posilovat obchodní vazby, kde jen to bylo možné. A ačkoliv se získáním nezávislosti australská ekonomika diverzifikovala, i nadále tyto vazby zůstaly důležité.¹³³

Austrálie velmi těžila z konceptu imperiální preference, který je založený především na vyšších clech uvalených na zboží ze zemí mimo Impérium. Tím byl prakticky vytvořen obchodní blok vedený Brity, který diskriminoval nečleny Impéria. Po válce se však tento systém ukázal jako nevyhovující a neodpovídající tehdejší realitě. Obě země navíc podepsaly všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT) v roce 1947, jejíž principy odporovaly systému imperiálního obchodu. Její signatáři byli tlačeni k omezování preferenčního obchodu.¹³⁴

Na konci šedesátých let však došlo ke změně v dynamice anglo-australských vztahů, neboť Británie už nebyla „přirozeným“ trhem pro australský vývoz. Příčiny této změny bychom mohli hledat především v situaci na britské domácí politické scéně. Australanům se vůbec nelíbily britské snahy stát se členy Evropského společenství (ES). Od podání první přihlášky v roce 1961 Britové vedli více než dekádu dlouho kampaň za zajištění si vstupu do této organizace a v tomto období se Austrálie s Británií citelně odcizily. Australané se obávali tří věcí. Zaprvé, že se Británie ekonomicky i politicky odvrací od Austrálie směrem k Evropě. Za druhé měli strach z případné ztráty důležitého trhu a v neposlední řadě také z další budoucnosti Commonwealthu. Vstup Velké Británie do ES vyvolal oslabení obchodních vztahů, celkový australský export do Británie se snížil z 25% v roce 1960 na pouhých 5% v roce 1980 a podobný trend vládl i v celkovém dovozu z Británie do

---

¹³³ Abbott, Malcolm (2006): *United Kingdom-Australian/New Zealand Trade Relations*. Economic Papers, 25, str. 314-330.

¹³⁴ Tamtéž.

Austrálie. Co však bylo ještě důležitější – následující britské vlády daly jasně najevo, že v této věci Austrálie nestojí v popředí britských zájmů.¹³⁵

V průběhu šedesátých a sedmdesátých let se australskými hlavními obchodními partnery staly USA a Japonsko, později se přidala Čína. Ekonomická síla Británie a především význam šterlinkové oblasti silně poklesl a Austrálie dokonce symbolicky přejmenovala svou měnu na dollar.¹³⁶

V roce 1985 dosáhl vzájemný obchod minima, avšak poté ke konci osmdesátých a během devadesátých let opět prokazoval rostoucí tendenci a stabilně se zvyšoval.¹³⁷

Velká Británie představuje pro Austrálii hlavního evropského obchodního partnera, sedmý největší exportní trh, a také zároveň sedmý největší zdroj dovozu. Z Austrálie se dováží především zlato, uhlí a alkoholické nápoje, opačným směrem proudí léky, osobní vozidla a tiskoviny. Důležitou součástí bilaterálních obchodních vztahů jsou také služby, v roce 2011 představovala Británie v tomto sektoru druhého největšího australského partnera. Zároveň si byly v roce 2010 obě země sobě navzájem druhými největšími zdroji zahraničních investic, ihned za Spojenými státy.¹³⁸

3.8.3 Sociální vztahy

Australsko-britské speciální vztahy však nejsou postavené jen na ekonomické a bezpečnostní spolupráci. Neoddiskutovatelně silné jsou i díky vzájemným sociálním a kulturním vazbám, způsobeným britským původem australských obyvatel a imigrantů. Ještě v roce 1947 bylo přes 70% všech australských obyvatel narozených v zahraničí britského nebo irského původu. V poválečném období, spojeném se změnou imigrační politiky a vzrůstem počtu imigrantů ze severní, střední a později i jižní Evropy a Blízkého

---

¹³⁵ Bridge, Carl (2006): *Introduction: Australia's Changing Relations with Britain and the Commonwealth from Menzies to Howard via Fraser—A Brief Survey*. The Round Table, 95, str. 661-665.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade. *United Kingdom country brief*. http://www.dfat.gov.au/geo/united_kingdom/united_kingdom_brief.html, 10.4. 2012.

¹³⁸ Tamtéž.

východu, se tento poměr začal měnit. Přesto ale i nadále tvořili původem britští a irští imigranti velkou část z celkového počtu přistěhovalců. V letech 1947-1973 to bylo 41% a například ještě v roce 1991 to bylo celých 30%.¹³⁹

Bilaterální smlouvy mezi těmito dvěma zeměmi pokrývají široké spektrum oblastí, např. zdravotních služeb, daní, vyšetřování a migrace. Během posledních dvaceti let můžeme mluvit o jakési renesanci vzájemných vztahů, na niž má svůj podíl globalizace a také možná trochu paradoxně válka proti teroru. Díky globalizaci přijíždí do Austrálie za prací mnoho mladých, často velmi dobře kvalifikovaných Britů a naopak. Osm set tisíc Australanů ročně navštíví Velkou Británii a podobné množství Britů zase naopak, kvete nejen turismu, ale i studijní výměny a spolupráce na univerzitní úrovni, výzkumu apod.¹⁴⁰

Dochází i k většímu počtu oficiálních diplomatických návštěv hlavních představitelů obou zemí. V roce 2011 navštívila královna spolu s britským premiérem Davidem Cameronem a ministrem zahraničí australský Perth, princ William dokonce dvakrát v letech 2010 a 2011. Na stejné úrovni se v Británii v roce 2011 představili australský generální guvernér a premiérka.¹⁴¹

4.9 Austrálie republika?

V roce 1949 byla do Commonwealthu přijata Indie, stát s odlišným státním zřízením, neboť byla republikou, a následovaly další. Austrálie byla silně oddaná Koruně a jednoznačně podporovala roli monarchy jakožto symbolu této organizace, jenž podle ní spojuje všechny její členy a symbolizuje tak její jednotu. Během 19. a 20. století se sice objevilo pár záchvěvů touhy po republice, nicméně až do devadesátých let se vytvoření republiky nejevilo jako reálné. Během posledních dvou dekad však došlo k obratu.

---

¹³⁹ Elijah, Annmarie (2006): *Australia and the United Kingdom*. The Round Table, 95, str. 667-678.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade. *United Kingdom country brief*. http://www.dfat.gov.au/geo/united_kingdom/united_kingdom_brief.html, 10.4. 2012.

Jedním z hnacích motorů protibritského republikanismu je irský původ a katolické dědictví mnoha Australanů. V posledních letech s rostoucím sentimentem, projevujícím se mnohem více než v dalších bývalých dominiích jako je Kanada či Nový Zéland, sílily také požadavky, aby byla nezávislost země potvrzena čistě australským, nikoliv britským, čelním představitelem. Zastánci republiky se však nejsou schopni dohodnout na způsobu volby prezidenta a dalších otázkách, když zároveň neshledávají žádný model z členských zemí Commonwealthu za vyhovující.¹⁴²

Výrazné republikánské hnutí se v Austrálii zformovalo až během posledních dvaceti let. Mezi jejich největší úspěch a zároveň zklamání je považován výsledek referenda v roce 1999, ve kterém se řešilo, zda povolit změnu ústavy a vytvořit z Austrálie republiku. Touha po vytvoření republiky je v Austrálii silně spjata s vnímáním národní identity. Díky konzervativnímu premiérovi Robertu Menziesovi bylo poválečné období stále charakteristické silnými vazbami na Británii. Počátkem sedmdesátých let se zvolením labouristické vlády Gougha Whitlama otevřela otázka národní identity a řešení budoucích vztahů s Korunou. V osmdesátých letech se už republikánský sentiment mezi Australany projevoval zřetelněji, k čemuž přispěly i trendy z předchozích let jako zvyšující se procento ne-britských imigrantů, multikulturalismus a multilaterální zahraniční politika. Provedeny byly některé legislativní změny, například od roku 1986 bylo Australským zákonem britskému parlamentu odebráno právo jmenovat guvernéra, a stejně tak tento zákon zavrhl možnost odvolání se k Soudnímu výboru v Londýně. V polovině osmdesátých let se ukázalo, že proces „poaustralšťování“ Koruny dosáhlo poměrně velkých rozměrů. Od té doby byla královna oficiálně královnou australskou a její zástupce na federální úrovni mohl být pouze Australan jmenován na základě doporučení premiéra. Začal se čím dál tím více objevovat názor, že k vyjádření australské identity je třeba v čele státu Australan.¹⁴³

Republikánský sentiment rostl především v devadesátých letech a hned na jejich počátku bylo založeno Australské hnutí za republiku. S příchodem labouristy Paula Keatinga na post premiéra, původem irského katolíka a tvrdého zastávce republiky, se země ještě víc

---

¹⁴² Markwell, Don; Ritchie, Jonathan (2006): *Australian and Commonwealth Republicanism*. The Round Table, 387, str. 727-737.

¹⁴³ Tamtéž.

začala zajímat o republikánskou alternativu k monarchii a podle průzkumů v roce 1993 podpora této variantě stoupla na 52%. V referendu v roce 1999 45% obyvatel vyjádřilo podporu republice a 39% návrhu vložit do ústavy preambuli o australské identitě. Návrh tak neuspěl; jako jeden z hlavních důvodů se uvádí zklamání voličů tím, že by případný prezident nebyl volen přímo. Tento neúspěch byl pro republikánské hnutí ranou, avšak i nadále vyjadřovalo změně státního zřízení podporu okolo padesáti procent Australanů (51% v roce 2005).¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Markwell, Don; Ritchie, Jonathan (2006): *Australian and Commonwealth Republicanism*. The Round Table, 387, str, 727-737.

5 Komparace

Porovnáme-li historii obou zemí, neujde nám přítomnost mnoha společných prvků. Jak Austrálie, tak Kanada jsou bývalé kolonie Velké Británie, po které zdědily mnoho politických a dalších tradic. Obě země jsou obrovské, relativně izolované a řídké obydlené. Jsou také federacemi a sdílí jakožto hlavu státu tutéž osobu – královnu Alžbětu II., reprezentovanou generálním guvernérem. Kanada byla první britskou kolonií, jež mírovým způsobem získala nezávislost, a v tomto ji následovala Austrálie a další dominia. Obě země byly ovlivněny stejnými událostmi, které na ně měly velmi podobný efekt; od první světové války přes vytvoření společné monarchie v roce 1927 a vydání Westminsterského statutu až po druhou světovou a následně studenou válku.

Oba národy byly nejprve silně politicky i kulturně ovlivňovány Velkou Británií a následně USA. Žádná z nich nikdy nešla do války sama, vždy pouze jako členové širší koalice. Dalším prvkem, který obě země spojuje, je fakt, že Kanada a Austrálie jsou nejčastěji citovanými příklady středních mocností, jež své zájmy prosazují pomocí multilaterálního jednání a kolektivní bezpečnosti, neboť nejsou natolik velké, aby mohly jednat unilaterálně.

Před vypuknutím první světové války ani Australané, ani Kanadčané příliš nerozlišovali mezi britským a kanadským národním zájmem, a dalo by se říci, že do ní obě země vstoupily po boku Británie automaticky. Australská podpora Britům však byla zároveň založena na čistě pragmatických základech, neboť v jejím zájmu bylo udržet v regionu britský, pro ně nejvýhodnější, vliv. Vojska obou zemí byla považována za to nejlepší, čím disponovala armáda společenství Commonwealth, a obě země válkou získaly větší prestiž a nezávislost. V této době se také obě země dostaly do krize a vnitřně se rozdělily kvůli otázce povinných odvodů. Ty v Kanadě bojkotovalo frankofonní obyvatelstvo, v Austrálii zase katolíci irského původu.

V druhé světové válce stály obě země opět na stejné straně, tentokrát však vyhlásily válku Německu samy za sebe. Austrálie do ní vstoupila bezprostředně poté, co válku vyhlásila Británie, neboť britská porážka by znamenala zhroucení systému imperiální obrany, která Austrálii zaručovala ochranu před Japonskem – v sázce byl australský životní zájem. Kanada se do války zapojila až o deset dní později, po projednání věci v parlamentu. Ačkoliv i oni se obávali útoku ze strany Japonců, Austrálie díky své geografické poloze

čelila mnohem větší a aktuálnější hrozbě. Na rozdíl od první světové války se s vnitřní krizí spojenou s povinnými odvody musela prát jen Kanada, v Austrálii nebylo z důvodu útoku japonských bombardérů toto téma v popředí zájmů. Na této můžeme pozorovat prvky realistického pojetí národního zájmu, které staví na první místo fyzické přežití státu a jeho bezpečnost a pak teprve vše ostatní. Vypuknutí druhé světové války každopádně donutilo obě země definovat své národní zájmy v mezinárodním měřítku a přejít tak z pasivní izolace a spíše nezájmu k aktivní participaci a zapojení do globálního dění.

V poválečném světě obě země sdílely společný zájem na tom, aby nebyly malé a střední mocnosti přehlíženy velmocemi, neboť v jejich zájmu bylo projektovat svou identitu navenek. Lišily se však ve způsobu, jakým toho chtěly dosáhnout. Australští politici představitelé požadovali větší spolupráci v rámci Commonwealthu a jeho transformací docílit konkurenceschopnosti ostatním velmocím. Naopak Kanadčané byli vůči návrhům na bližší spolupráci v rámci Commonwealthu poměrně podezíraví, neboť se obávali, že by to omezovalo jejich flexibilitu v jednáních se Spojenými státy. Obě země také po druhé světové válce sužovaly jiné bezpečnostní hrozby. Austrálii znepokojovalo potenciální nebezpečí ze strany obnoveného Japonska a horlivě prosazovala mírové urovnání za pomoci dalších členů Commonwealthu, aby této hrozbě předešla. Když australští představitelé v roce 1947 na konferenci v Canbeře přednesli tuto svou prosbu, jejich kanadské protějšky jejich představa poněkud děsila.

V otázce Commonwealthu zaujímaly obě země rozdílné názory také na jeho novou, moderní podobu, kterou toto společenství získalo po přijetí několika asijských a afrických zemích. Australský premiér Robert Menzies tuto proměnu vnímal negativně a jako něco, co už nevyjadřuje jednotu. Opačnou roli hrál v poválečném období Commonwealth v Kanadě, neboť charakter její zahraniční politiky byl s tímto mnohonárodnostním a bouřlivým společenstvím kompatibilní.

Velmi se na vnímání hrozeb podepsala i geografická poloha obou zemí, a když vstoupila Kanada v roce 1949 do NATO, bylo jasné, že se Austrálie vzhledem ke své poloze do Severoatlantické aliance nemůže přidat. Zatímco byla tedy Kanada spjata s Británií prostřednictvím NATO, Austrálie zase díky SEATO. I přes toto spojenectví však bylo evidentní, že se obě země začaly v otázce bezpečnosti spoléhat na USA, neboť v počáteční fázi studené války bylo více než žádoucí mít po boku silného partnera. Kanada se s USA

propojila díky NORAD, Austrálie prostřednictvím ANZUS a toto důležité spojení jim pomohlo během studené války s ochranou životního zájmu v podobě národní bezpečnosti.

V období studené války bylo primárním národním zájmem obou zemí udržení bezpečnosti. Jak Austrálie, tak Kanada zastávaly protikomunistický postoj, staly se spojenci USA a společně bojovaly v Korejské válce. V šedesátých letech při vypuknutí války ve Vietnamu se však názorově rozešly. Austrálie se stala závislou na USA v oblasti Tichého oceánu, což bylo potvrzeno bezpečnostní smlouvou podepsanou v roce 1951, a následně definováno společným členstvím v SEATO. Austrálie na rozdíl od Kanady stále více sdílela s Washingtonem touhu udržet komunismus v Asii na uzdě, což bylo dáno její geografickou polohou, respektive relativní blízkostí Austrálie tomuto kontinentu. Kanada byla naopak vůči principu zadržování skeptická a tato skepse vyvrcholila v polovině šedesátých let, když se Kanada vyslovila proti válce ve Vietnamu. Do popředí kanadských zájmů se dostaly v této době zájmy mimo rámec tradiční realistické agendy, když se zaměřila na peacekeeping, zahraniční pomoc a prosazovala řešení sporů skrze multilaterální organizace.

Dvou zásadních konfliktů se neúčastnily obě země najednou – výše zmíněné války ve Vietnamu a nedávné invaze do Iráku. Teoreticky to může být přisuzováno rozdílným pohledům na věc tehdejších vlád; je možné, že pokud by byli v roce 2003 v Kanadě u moci konzervativci, země by do války vstoupila. A naopak, můžeme spekulovat, že pokud by Austrálii vedli labouristé, země by se třeba nemusela do konfliktu vůbec zapojit. Odlišně se obě země stavěly také vůči Suezské krizi. Zatímco kanadský liberální premiér Pearson postup Británie odsoudil, „nejbritštější“ australský premiér Menzies ho podpořil. Na základě silné kritiky Pearsonova postupu ze strany opozice v čele s kovaným Toryovcem Diefenbakerem opět můžeme formulovat úvahu, že pokud by byl u moci on, Kanada by v tomto sporu stála na britské straně. Pearson však vnímal roli mezinárodního společenství a Kanady jakožto nezávislého prostředníka a mediátora jako přednější a efektivnější nástroj k prosazování národních zájmů a tím se postavil jeho mocenskému, tehdy dominantnímu, realistickému pojetí.

S procesem zbavování se posledních zbytků kolonialismu a prosazováním větší nezávislosti (zejména na USA, jelikož Velká Británie se tou dobou už orientovala spíše na Evropu) na mezinárodním poli jsou spojeni labouristický premiér Whitlam a podobě

levicově zaměřený kanadský premiér Trudeau. Jejich politika by odpovídala mé hypotéze o vlivu personálního obsazení premiérského postu a jeho ideového zaměření na to, jaké národní zájmy budou v danou dobu v popředí. Za Whitlamovy a Trudeauovy vlády to bylo budování kanadské, respektive australské identity. V osmdesátých letech obě země vydáním Australského a Kanadského národního zákona nabyly finální, legislativní nezávislosti, neboť tímto zákonem bylo potvrzeno, že mohou změnit ústavu bez schválení dodatku britským parlamentem.

Devadesátá léta pak můžeme v obou zemích shodně charakterizovat jako zaměření se na vnitřní problémy. Kanada byla nucena řešit separatistické tendence Québecu, v Austrálii byla zase aktuální otázka vytvoření republiky. Po skončení bipolárního konfliktu zmizela komunistická hrozba a realistický koncept udržování bezpečnosti pomocí akumulace síly ustupoval do pozadí. Definice národního zájmu byla rozšířena, čímž reagovala na změnu mezinárodního prostředí a vzniku nových druhů hrozeb. Jak Austrálie, tak Kanada prosazovaly své zájmy prostřednictvím multilaterálních organizací a s ohledem na mezinárodní společenství. Po jedenáctém září se však zdá, že se do zahraniční politiky obou států opět vrátily prvky realismu a také, že dochází k renesanci tradičních vazeb s Británií.

Budeme-li chtít zkoumat důvody, proč byly národní zájmy Austrálie formulovány trochu odlišně, než ty kanadské, musíme vzít v potaz jejich odlišnou geografickou polohu a současně také stranický systém. Austrálie investuje do své obrany mnohem více než Kanada, ačkoliv je kanadská ekonomika téměř dvakrát tak silnější a také má o 40% více obyvatel než Austrálie. V Kanadě také kopíruje podpora či naopak nesouhlas s výší vojenských výdajů tradiční politickou „zlomovou linií“, zatímco v Austrálii vládne široký politický konsenzus v přesvědčení, že dostatečné financování ozbrojených sil je nezbytné a životně důležité pro australský národní zájem. Pro australské poslance a média nepředstavuje vojenský rozpočet nijak kontroverzní otázku. Tato shoda je z velké části dána geografickou polohou Austrálie, jež izolovaná v jihozápadním Pacifiku a zároveň má zodpovědnost za udržování stability v regionu, například v oblasti Timoru. Nachází se také v blízkosti Číny, která dramaticky navyšuje svůj vojenský rozpočet. Australská politika je v tomto ohledu dlouhodobě silně ovlivňována obavami z ohrožení životního národního zájmu v podobě vlastní bezpečnosti. Kanadčané jsou z čínského počínání také znepokojeni,

nicméně se nachází v mnohem komfortnější situaci vzhledem k tomu, že sdílí bezpečnou hranici s USA.¹⁴⁵

Jako další prvek způsobující odlišnost mezi oběma zeměmi v kontextu národních zájmů považují otázku národní identity. Její charakter a chápání má vliv na definování a formování zájmů států. Když se Austrálie začala sbližovat se zeměmi v rámci svého regionu, nebylo toto propletení nijak prezentováno jako narušování či ohrožení národní identity. V tomto ohledu spatřuji mezi Kanadou a Austrálií velký rozdíl. Kanada se vždy nacházela ve věčné a neutuchající krizi identity. Tím, že leží bezprostředně USA, regionálního hegemona a světové velmoci, se vždy velmi obávala jejich přílišného vlivu a možného pohlcení, a tak příliš intenzivní spolupráci se svým jižním sousedem vnímala jako ohrožení.

Další rozdíl v definování národních zájmů je dán faktem, že ačkoliv jsou obě země silně multikulturní, Kanada zároveň musí brát ohledy na významnou frankofonní část obyvatelstva, soustředěnou v provincii Québec. Pokud bychom totiž přistoupili na myšlenku, že zahraniční politika státu není od té vnitřní striktně oddělena a že nestabilní vnitřní situace oslabuje stát navenek a naopak, nemohlo by nás nijak překvapit, že jedním ze základních kanadských národních zájmů je udržení vnitřní jednoty a stability. Québec na mnoho záležitostí sdílí odlišný pohled a jeho secesionistické tendence brání vybudování jednotného, silného státu. Historie už několikrát ukázala, že pokud se na území státu nacházejí občané, kteří sice jsou oficiálními občany státu, ale necítí se být příslušníky politického národa (např. etnické menšiny) a necítí loajalitu k zemi a státu, může to pro stát znamenat bezpečnostní riziko v podobě rozpadu či vnějšího vměšování.¹⁴⁶

I z důvodu permanentního strachu z podrobení mají Kanadčané neustálou potřebu se vůči USA vyhraňovat. Tradičně se od Američanů odlišovali politickým systémem, poté začal

---

¹⁴⁵ Fisher, Matthews (6.2. 2012): *Defence cuts made today will affect national interest - Australia is spending more on its military, although Canada's economy is twice the size*. The Vancouver Sun.

<http://www.vancouversun.com/news/Fisher+Defence+cuts+made+today+will+affect+national+interest/6107026/story.html>, 14.4. 2012.

¹⁴⁶ Petřík, Lukáš (2006): *Existuje národní zájem?*. CEP – Newsletter. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku, str. 1-3.

být kladen důraz na rozdílné hodnoty. Kde jsou Američané konzervativní, tam Kanadčané naopak prosazují liberální přístup; kde Kanadčané představují „empatické sociální demokracie“; zatímco Američané jsou militantní, Kanadčané pacifisté. To samé platí v zahraniční politice, kde Kanada vystupuje jako morální velmoc, environmentálně uvědomělý a multilateralisticky jednající aktér, USA ve všech aspektech přesně naopak. Tento antiamerický postoj a důraz na kanadské hodnoty měly být prostředky k naplnění jednoho z hlavních kanadských národních zájmů – udržení národní jednoty a identity. Takovouto potřebu Austrálie díky své geografické poloze a absenci silné, secesionisticky laděné menšiny, nemá.

S tendencí vyhraňování se vůči Spojeným státům za účelem ochrany kanadského národního zájmu v podobě udržení jednoty a zachování identity souvisí i další fenomén, republikanismus. Srovnáme-li obě země podle míry veřejného zájmu na vytvoření republiky, Austrálii bychom mohli definovat jako více protimonarchistickou. V Kanadě je tato tendence mnohem méně viditelná, což je do značné míry dáno její geografickou blízkostí vůči Spojeným státům a americkou dlouhou republikánskou tradicí. Podle jednoho z vysvětlení Kanadčané nijak výrazně o změnu státního zřízení nestojí díky své permanentní touze po tom nějak se od svého jižního souseda odlišovat. Monarchistické zřízení pomohlo Kanadě definovat svou identitu vůči USA, je to znak kanadské suverenity a důkaz, který značí rozdílnost mezi těmito dvěma zeměmi.

V Kanadě by byl navíc proces ústavní změny potřebné k vytvoření republiky velmi složitý, neboť v Kanadském zákonu z roku 1982, který ukončil legislativní závislost mezi Británií a Kanadou, bylo dáno, že jakoukoliv ústavní změnu musí odsouhlasit všech deset provincií; v Austrálii stačí dvojité „posvěcení“ – většinou obyvatel na národní úrovni a nadpolovičním souhlasem obyvatel ve většině států. V obou zemích agendu republikanismu přebralo jedno hlavní hnutí, v Austrálii Australské republikánské hnutí, v Kanadě zase Občané pro Kanadskou republiku. Kanada nezažila ústavní krizi jako Austrálie v roce 1975.¹⁴⁷ Tento akt byl velmi kontroverzní a vzbudil mezi Australany silné

---

¹⁴⁷ Jako australská ústavní krize je popisována situace v roce 1972, kdy vyhrála volby labouristická strana Gougha Whitlama. Ta však ve sněmovně reprezentantů disponovala jen těsnou většinou a navíc opozice kontrolovala Senát. Obě sněmovny se dostaly do rozporu, do čehož se vložil v roce 1975 generální guvernér sir John Kerr, Whitlama odvolal a nařídil předčasné volby, aby patovou situaci rozřešil lid. V nich pak

emoce, především nedůvěru v tuto instituci - instituci, která reprezentuje monarchii. Ničím podobným si Kanada neprošla.

Mým cílem bylo také posoudit vliv personálního obsazení postu premiéra na definování národních zájmů. V Kanadě je tradičně do tohoto procesu jeho osoba velmi zapojena. Jako příklad si uveďme Briana Mulroneho a jeho snahu o navázání „speciálních vztahů“ s USA na počátku osmdesátých let, později potvrzené například i dohodou o volném obchodu, které vnímal jako zásadní pro kanadskou ekonomiku. Mulroneho první kroky v úřadu byly ovlivněny jeho předchozími zkušenostmi z dob, kdy pracoval jako výkonný ředitel americké nadnárodní společnosti. Také personální vztahy hrály ve vzájemných vztazích důležitou roli, například ty mezi Brianem Mulroneym a americkými prezidenty Ronaldem Reaganem a H. W. Bushem byly velmi vřelé. Z historického hlediska nešlo o nic nového, stačí si připomenout, jak si spolu rozuměli například Roosevelt a King nebo Kennedy a Pearson. Důležité je, že díky skvělým personálním vztahům se svými protějšky měl Mulrone otevřené dveře do Bílého domu a vliv na americké představitele v míře, jež neměla v diplomatické historii Kanady obdoby. Můžeme si domyslet, že prosazování kanadských zájmů bylo za takto dané situace o dost jednodušší.

Poté, co se k moci dostali liberálové v čele s Jeanem Chrétienem, bylo opět od „speciálních vztahů“ upouštěno, neboť jejich intenzita byla vnímána jako už dále neúnosná, a bylo na ní nahlíženo jak na ohrožení národního zájmu – národní identity. Stejně jako Trudeau si Chrétien držel od USA spíše odstup a oba se také zabývali spíše vnitřní politikou. Chrétien se dopustil mnoha přešlapů, zahraniční politika ho příliš nezajímala a díky němu byl narušen obraz Kanady jakožto střední mocnosti, přičemž na této pověsti v mezinárodním systému si Kanadčané zakládali. V Trudeauově pojetí představoval kanadský národní zájem větší diverzifikaci ekonomiky, neboť ji považoval za příliš závislou na americkém obchodě a investicích. Pierre Trudeau se vůči svému americkému protějšku vždy stavěl

---

zvítězil Whitlamův protivník Malcolm Fraser. (Blainey, Geoffrey (1999): *Dějiny Austrálie*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.)

rezervovaně a chladně a nedá se říci, že by jeho silný antiamerický postoj sloužil ve prospěch kanadských zájmů.¹⁴⁸

Současný kanadský premiér Stephen Harper se zase zaměřuje na ekonomické zájmy své země a zároveň ustupuje od internacionalismu; profiluje se tak jako představitel realpolitiky.¹⁴⁹

Vrátím-li se k Austrálii a analýze její zahraniční politiky prostřednictvím dvou hlavních paradigmat, mohli bychom v její historii vymezit dvě různá období. Období, kdy byla zahraniční politika země ovlivňována tím, kdo byl v zemi v dané době u moci, neboť konzervativci a labouristé nesdíleli v této věci jednotnou vizi. Zároveň však můžeme pozorovat mnohem delší období, ve kterém se obě strany na podobě národního zájmu země dokázaly shodnout. V Kanadě se mi nepodařilo takto jednoznačně vymezit daná období.

Odlišné názory mezi labouristy a konzervativci na zahraniční politiku můžeme pozorovat v období do roku 1983. Odpovídaly dvěma odlišným paradigmatům teorie mezinárodních vztahů – realismu a idealismu. Konzervativní politici v čele s Robertem Menziesem vnímali mezinárodní vztahy jako věc zájmu a moci. Austrálie za jeho vlády měla málo obyvatel a nedisponovala nijak velkou mocí v mezinárodním systému, a tak pro ni bylo z důvodu zajištění bezpečnosti nutné navázat spojení s nějakou významnou, mocnou a přátelskou zemí, tehdy USA. Postupovala takto ve svém národním zájmu a její přístup odpovídal definici klasického realismu Carra a Morgenthaua. Menzies a konzervativci se stavěli nedůvěřivě k moralismu mezinárodního idealismu, což se projevilo například v Menziesově nedůvěře v OSN jakožto garanta míru a prosperity. Menziesovy kroky byly často kritizovány opozicí, a to hlavně v otázce války ve Vietnamu. Australští labouristé naopak na této idealistické myšlence a OSN stavěli svou zahraniční politiku. Od roku 1983, kdy se k moci dostala labouristická strana Boba Hawka, byla zahraniční politika

---

¹⁴⁸ Caroll, K. Michael; Donaghy, Greg (2011): *In the national interest: Canadian foreign policy and the Apartment of the Foreign Affairs and International Trade 1909-2009*. University of Calgary Press, Calgary, str 181-206.

¹⁴⁹ Kelly, Brent (2011): Changes in the Canadian Foreign Policy Agenda From Liberal Internationalist to Neo-Realist. *The Lyceum*, 1, str. 7.

postavena na širokém konsenzu mezi vládní stranou a opozicí a panovala shoda na podobě i způsobu prosazování australských vnějších zájmů.¹⁵⁰

Whitlamova labouristická vláda se stavěla proti roli USA ve válce ve Vietnamu, sám Whitlam podporoval mírové řešení ve spolupráci s OSN a multilateralismus obecně. Australský národní zájem viděl v budování pevnějších svazků s východní Asií a v letech 1983-1996 se Austrálie stále více zaměřovala na tento region. V bezpečnostní otázce už ustupovala ze strategie závislosti na „vzdáleném mocném příteli“ a začala ji řešit se svými regionálními sousedy. Kanada kromě USA, svého „blízkého mocného přítele“, spoléhala také na řešení možných sporů prostřednictvím multilaterálních vyjednávání.

Prvek menziesovského realismu – návrat k vnímání světa, tvořeného státy vedenými svými národními zájmy a mocí – se do australské zahraniční politiky vrátil na přelomu tisíciletí. Po záříjových teroristických útocích v roce 2001 využila Austrálie svou spolupráci s USA v rámci války proti terorismu k posílení vzájemných strategických a ekonomických vazeb a tím i posílení národního svého zájmu. Vedle východoasijského regionu se Austrálie opět zaměřuje na Velkou Británii a USA. Stejný posun můžeme pozorovat i v kanadské zahraničně-politické orientaci.

---

¹⁵⁰ Pro tuto politickou situaci, v angličtině známou pod pojmem „bipartisanship“, neexistuje v češtině jednotný překlad, volně bychom ho však mohli definovat jako nestrannost či „duch bipartismu“. Jedná se o situaci v kontextu politického systému dvou stran, ve kterém jsou strany, jež jsou navzájem běžně v opozici, schopné najít v dané věci společný kompromis.

5 Závěr

Cílem mé práce bylo porovnat vztahy Velké Británie s Austrálií a Kanadou po roce 1930 a potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že tyto vztahy a jejich strategická důležitost byly ovlivňovány tím, jaké národní zájmy považovaly komparované země v danou dobu za prioritní. Na první komplikaci jsem narazila už v teoretické části při snaze definovat národní zájem, neboť jak jsem zjistila, tento koncept má řadu pojetí. Národní zájem je v mezinárodních vztazích spojován spíše s realistickým paradigmatem, v jeho širší definici však může zahrnovat i prvky, jež v realistické agendě běžně nenajdeme, na příklad kolektivní bezpečnost, peacekeeping či zahraniční pomoc. Proto jsem se ho snažila analyzovat prostřednictvím pohledů pěti různých paradigmat, nicméně v práci nejvíce pracuji s jeho realistickým pojetím.

Realistický přístup a jeho definice národního zájmu, jež klade na první místo udržení bezpečnosti státu, se v minulosti projevoval především v australské zahraniční politice, což vyplývá především z geografické polohy Austrálie. Kanada se díky svému mocnému jižnímu sousedovi mohla cítit bezpečněji a v jejím pojetí národního zájmu jsou patrné prvky spíše liberálního přístupu a anglické školy, neboť vždy kladla důraz na závazky vůči mezinárodnímu společenství. Nicméně realistický důraz na nutnost uchránit si svou bezpečnost a teritoriální integritu hrál hlavní roli v procesu přeorientování obou komparovaných zemí na USA. Jejich původní ochránce – Velká Británie – slábnul a už jim nebyl schopen garantovat bezpečnost, což se plně projevilo ve druhé světové válce. Národní zájem v realistickém pojetí tedy měl zásadní vliv na změnu zahraničně-politické orientace obou zemí, čímž se potvrdila část mé hypotézy.

V různých obdobích musely Austrálie a Kanada čelit různým hrozbám. Charakter těchto hrozeb formoval národní zájmy obou zemí a tím dle mé hypotézy i vztahy vůči Velké Británii, respektive USA. V období, kdy se cítily ohrožené bezpečnostně, se pragmaticky spoléhaly na silnějšího partnera – Spojené státy. Když Velká Británie podala žádost o vstup do ES, což obě země vnímaly jako ohrožení svých ekonomických zájmů, opět se přeorientovaly jinam – především na USA. Nastala však i taková období, kdy se USA zdály silnými až příliš, což paradoxně také ohrožovalo australské a kanadské národní

zájmy. Proto u obou zemí můžeme vymezit období, ve kterém zaměřovaly svou pozornost na další aktéry; Austrálie na pacifický region, Kanada na evropský kontinent.

Dále jsem zkoumala otázku vlivu osobnosti a ideologického přesvědčení předních politických představitelů na definování národního zájmu. Zde je výsledek nejednoznačný. Na jednu stranu jsem vyzorovala, že při prosazování neměnných národních zájmů, jako je bezpečnost, ekonomická prosperita, politická autonomie a národní jednota, příliš nezáleží na ideovém přesvědčení a motivech představitelů státu; že se tito chovají racionálně. Můžeme si to dosvědčit na příklad na jednání kanadského premiéra Johna Diefenbakera, který navzdory své silně pro-britské orientaci ostře vystoupil proti její žádosti o vstup do ES, neboť cítil, že kanadské ekonomické zájmy a na ni navázané bezpečnostní zájmy jsou v ohrožení. I další anglofil, australský premiér Robert Menzies, navzdory své lásce k Británii pragmaticky prosazoval spojení s USA.

Zároveň jsem se na příkladech vlády Briana Mulroneého snažila poukázat na to, jak jeho předchozí osobní zkušenosti formovaly jeho proamerický postoj, a naopak na osobě Pierra Trudeaua, jak svým antiamerikanismem a cíleným omezováním obchodu s USA ohrozil kanadské národní zájmy. Vždy, když už jsem si myslela, že jsem došla k platné teorii, zda mohou být národní zájmy formulovány a prosazovány na personální bázi, jsem narazila na případ, který ji vyvracel. Obecně platné pravidlo jsem tedy nenašla, nicméně v komparaci jsem na australské zahraniční politice alespoň vymezila období, v němž bychom mohli pozorovat patrné stopy jejího rozdílného vedení podle toho, kdo byl u moci. Je velmi těžké odlišit, co političtí představitelé prosazují ze svého vlastního přesvědčení a co jménem národního zájmu. Svou hypotézu o personálním vlivu osoby premiéra nemohu úplně potvrdit, zároveň ani zcela vyloučit. Jisté je jedno, že určitým vlivem na kanadské, resp. australské zájmy jeho osoba nepochybně disponuje. Větší prostor však dostává spíše v rámci „variabilní“ součásti národního zájmu, jež doplňuje jeho neměnnou část, viz výše.

Stejně tak se mi nepodařilo stoprocentně prokázat, že konzervativní političtí představitelé automaticky směřují svou pozornost spíše k Velké Británii, jak by nám mohlo z historického hlediska přijít přirozené. Odkazuji nyní na kanadského konzervativního vůdce Briana Mulroneého, jehož charakterizovaly především silně proamerické postoje a kroky. Hypotéza, že naopak primárním zájmem liberálních, respektive labouristických představitelů je udržování neutrality a nezávislosti, a to jak na Británii, tak i USA, se mi

potvrdila na mnoha případech. Vyzdvihla bych především osoby Pierra Trudeaua a Gougha Whitlana, jež se zasadili o zpeřetrhání posledních imperiálních vazeb s Velkou Británií, a zároveň prosazovali větší diverzifikaci ekonomik svých zemí za účelem omezení přílišného vlivu Spojených států v této oblasti.

Prostřednictvím komparace jsem došla k závěru, že vývoj britsko-australských a britsko-kanadských vztahů má mnoho styčných bodů, jejichž původ můžeme přisuzovat silné přítomnosti britského dědictví v obou zemích, sdílením společných hodnot a jistou formou loajality, jejíž míra sice v čase kolísá, nicméně pořád můžeme její stopy ve vzájemných vztazích pozorovat. Jejich vztahy však byly do značné míry také založeny na čisté kalkulaci a pragmatismu, neboť pro tehdy nevýznamné a – co do počtu obyvatel – malé země bylo v nejistém období z hlediska národního zájmu nutné, ba přímo životně nutné, mít po svém boku mocného, podobně přemýšlejícího spojence. Jejich potřeba však byla vzájemná, neboť pro Británii představovaly Austrálie i Kanada důležitý trh a zdroj surovin. S výčtem shodných bodů bychom mohli pokračovat dále, nicméně všechny uvádím v samotné komparaci.

Na vzájemné britsko-australské a britsko-kanadské vztahy jsem se pokusila nahlížet z perspektivy národních zájmů formulovaných komparovanými zeměmi. Jako další zásadní determinant v tomto ohledu považuji Spojené státy, především vzhledem k intenzitě jejich vlivu na Kanadu. Jak jsem mohla během zpracovávání svého tématu pozorovat, USA formovaly její národní zájmy mnohem významněji, než Británie, což vyplývá z jejich vzájemné geografické blízkosti a velmocenského statutu USA. Kromě nich ovlivňoval její zájmy i Québec, jehož převážně frankofonní obyvatelstvo se vždy vyznačovalo rozdílnými názory na velkou část zahraničních otázek. Tyto problematické prvky v Austrálii nenajdeme, nebo alespoň ne v takové míře, a tak bychom mohli říci, že ačkoliv se jejich zájmy v zásadě neliší, v některých ohledech jsou determinovány jinými proměnnými a ovlivněny odlišnými podmínkami.

7 Zdroje

7.1 Tištěné zdroje a odborné časopisy:

Abbott, Malcolm (2006): *United Kingdom-Australian/New Zealand Trade Relations*. Economic Papers, 25, str. 314-330.

Blainey, Geoffrey (1999): *Dějiny Austrálie*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

Bridge, Carl (2006): *Introduction: Australia's Changing Relations with Britain and the Commonwealth from Menzies to Howard via Fraser—A Brief Survey*. The Round Table, 95, str. 661-665.

Buckner, A. Phillip (2008): *Canada and the British Empire*. New York, Oxford University Press.

Burchill, Scott; Devatak, Richard; Donnelly, Jack; Linklater, Andrew; Paterson, Matthew; Reus-Smit, Christian; True, Jackui (2005): *Theories of International Relations*. New York, Palgarve MacMillan, str. 72-79.

Carr, H. Edward (2001): *The Twenty Years' Crisis*. New York, Palgarve, str. 71-79.

Caroll, K. Michael; Donaghy, Greg (2011): *In the national interest: Canadian foreign policy and the Apartment of the Foreign Affairs and International Trade 1909-2009*. University of Calgary Press, Calgary, str 181-206.

Davidson, Jim. (2005): *De-Dominionisation Revisted*. Australian Journal Of Politics & History. 51, str. 108-113.

Davidson, Jim (1979): *The De-Dominionisation of Australia*. Meanjin, 38, str. 139-153.

Day, David (1988): *Loosening the Bonds: Britain, Australia and The Second World War*. History Today, 38, str. 11-17.

Elijah, Annmarie (2006): *Australia and the United Kingdom*. The Round Table, 95, str. 667-678.

Farrel, P. Brian (2002): *The united states and australia in Vietnam, 1954-1968: Silent partners*. Journal of Southeast Asian Studies, 33, str. 375-376.

Folly, Matin; Palmer, Niall (2010): *Historical dictionary of US diplomacy from World War 1 through World War 2*. Lanham, Scarecrow press, str. 165.

Francis, Douglas; Jones, Richard; Smith, B. Donald (2010): *Journeys: A History of Canada*. Toronto, Nelson Education Limited, str. 427.

Gilpin, Robert (1981): *War and Change in World Politics*. Cambridge, Cambridge university press, str. 19.

Glanville, Luke (2005): *How Are We to Think about the National Interest?* AQ - Australian Quarterly 77, str. 33-37.

Goldsworthy, D. (2005): *Australian External Policy and the End of Britain's Empire*. Australian Journal Of Politics & History, 51, str. 17-29.

Herr, Richard (2006): *Australia, security and the Pacific Islands: From Empire to Commonwealth*. The Round Table, 95, str. 705-716.

Holloway, K. Steve (2006): *Canadian foreign policy: definic the national interest*. Toronto, University of Toronto Press, str. 137.

Hufbauer, C. Gary; Schott, J. Jeffrey (1998): *North American Economic Integration: 25 Years Backward and Forward*. Washington, Institute for International Economics.

(dostupné online z <http://publications.gc.ca/collections/Collection/C21-27-1-1998-3E.pdf>, 17.3. 2012.)

Iwi, Edward (1951): *The Evolution of Commonwealth since the Statute of Westminster*. Problems of Public and Private International Law, Transactions for the Year 1951, str. 83-97.

Jindra, Miroslav; Rovná Lenka (2000): *Dějiny Kanady*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

Kelly, Brent (2011): Changes in the Canadian Foreign Policy Agenda From Liberal Internationalist to Neo-Realist. *The Lyceum*, 1, str. 7.

Kratochvíl, Petr (2010): *Původ a smysl národního zájmu. Analýza legitimacy jednoho politického konceptu*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.

Krpec, Oldřich (2009): *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika*. Brno, Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav.

Madden, A.F.; Morris-Jones, W.H. (2005): *Australia and Britain – Studies on Changing Relationship*. Londýn, Institute of Commonwealth Studies.

Markwell, Don; Ritchie, Jonathan (2006): *Australian and Commonwealth Republicanism*. *The Round Table*, 387, str. 727-737.

Marshall, Peter (2000): *The British Commonwealth Air Training Plan*. *Round Table*, 354, str. 267-278.

Morgenthau, J. Hans (1951): *In defense of the national interest: a critical examination of american foreign policy*. New York, Alfred A. Knopf, str. 289.

L'éstrage, Michael (2003): *Australia and the United Kingdom, 1915 and 2003: From an Identity to an Intersection of National Security Interests*. Royal United Services Institute for Defense Studies Journal, 148, str. 58-65.

Palmowski, Jan (2004): *A Dictionary of Contemporary World History – Quiet Revolution*. Oxford, Oxford University Press.

Patrick, James (1995): *Structural realism and the casuses of war*. Mershon International Studies Review, 39, str. 181-208.

Pender, Anne (2005): *The Mythical Australian: Barry Humpries, Gough Whitlam and "New Nationalism"*. Australian Journal of Politics and History, 51, str. 67-78.

Petřík, Lukáš (2006): *Existuje národní zájem?*. CEP – Newsletter. Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku, str. 1-3.

Ramsden, John (2006): *Oxfordský průvodce britskou politikou 20. století*. Praha, Prostor, str. 792.

Robinson, Paul (2008): *Dictionary of International Security*. Cambridge, Polity Press, str. 140.

Serle, Geoffrey (1967): *Austerica Unlimited*. Meanjin, 26, str. 244.

Scholte, A. Jan (2000): *Globalization: A Critical Introduction*. MacMillan Press Ltd, London, str. 139.

Suter, Keith (2003): *Australia's involment in the Iraq war*. Contemporary Review, 283, str. 275-280.

7. 2 Internetové zdroje

Alberts, Sheldon (12.9. 2002): *Chrétien links 9/11 attacks to 'arrogant' West*. National Post. <http://www.freedominon.ca/phpBB2/viewtopic.php?f=1&t=6904#p54809>, 15.3. 2012.

Australian Government - Department of Foreign Affairs and Trade. *United Kingdom country brief*. http://www.dfat.gov.au/geo/united_kingdom/united_kingdom_brief.html, 10.4. 2012.

Australians for Constitutional Monarchy. *Paul Keating's vision*. http://www.norepublic.com.au/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=77&Itemid=85, 10.4. 2012.

BBC NEWS. *Canadian forces leave Aghanistan as mission ends*. (6.7. 2011). <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-14042786>, 4.4. 2012.

BBC NEWS. *History – World Wars – The Korean War: An Overview*. (21.3. 2011). http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/coldwar/korea_hickey_01.shtml, 4.4. 2012.

BBC NEWS. *Profile: Commonwealth*. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16908628>, 13.3.2012. Brown, Sherod (14.12. 2005): *Adam Smith's Soft Side*. The Globalist. <http://www.theglobalist.com/storyid.aspx?StoryId=4677>, 15.4. 2012.

British High Comission Canberra. *Australia-UK Ministerial dialogue press conference*. (19.1.2011). <http://ukinaustralia.fco.gov.uk/en/news/?view=News&id=536066682>, 5.4. 2012.

British High Commission Canberra. *UK & Australia: "Our countries are strategic and global allies"*. (24.1. 2012). <http://www.fco.gov.uk/en/news/latest-news/?view=Speech&id=720109182>, 5.4. 2012.

Cafferky, S.; Granatstein, J. L.; Morton, D. (2004): *Canada and the two world wars*. *International Journal*, 59/4, str. 988-991.
<http://search.proquest.com/docview/220852809?accountid=14965>, 13.3. 2012.

Canada History. *1957 Elections*.
<http://www.canadahistory.com/sections/politics/elections/1957.htm>, 17. 3. 2012.

Canada History. *1963 Elections*.
<http://www.canadahistory.com/sections/politics/elections/1963.htm>, 14.3. 2012.

Canada's road to independence. <http://www.filibustercartoons.com/timeline.htm>, 28.3. 2012.

CBC DIGITAL ARCHIVE. *British North America Act creates the Dominion of Canada*, (25.11. 1957). <http://archives.cbc.ca/politics/constitution/clips/2216/>, 12. 3. 2012.

Canada in the Making. *Representative Government*.
http://www.canadiana.ca/citm/specifique/representatif_e.html, 13. 3. 2012.

CBC News. *Canadians apathetic about monarchy: poll*. (28.6. 2010).
<http://www.cbc.ca/news/canada/story/2010/06/28/monarchy-poll-canadians-628.html>, 28.3. 2012.

CIA. *The World Factbook – Australia*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/as.html>, 3.4.2012.

CIA. *The World Factbook – Canada*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>, 1.3. 2012.

CTV News. *1995 Québec referendum a period of high drama*. (31.10. 2005).
http://www.ctv.ca/CTVNews/Canada/20051030/1995_referendum_051030/, 4.4. 2012.

Digital History. *Vietnam war*.
http://www.digitalhistory.uh.edu/database/article_display.cfm?HHID=516, 16.3. 2012.

Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1921-1939)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1921-1939.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1939-1945)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1921-1939.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1957-1968)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1957-1968.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

Foreign Affairs and International Trade Canada. *History of Canadian Foreign Policy (1968-1984)*. <http://www.international.gc.ca/history-histoire/world-monde/1968-1984.aspx?lang=eng&view=d>, 15. 3. 2012.

Hickey, Michael (2011): *The Korean War: An Overview*. BBC History,
http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/coldwar/korea_hickey_01.shtml, 16. 3. 2012.

Gollom, Mark (9.10. 2008): *Our own voice on Iraq?* CBC News.
http://www.cbc.ca/news/canadavotes/realitycheck/2008/10/our_own_voice_on_iraq.html,
4.4. 2012.

GOVERNMENT OF CANADA. *Canada-United Kingdom political relations*.
http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-

royaume_uni/bilateral_relations_bilaterales/political-politiques.aspx?lang=eng&view=d,
12.3. 2012.

GOVERNMENT OF CANADA. *British Prime Minister David Cameron Visits Canada*.
[http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/events-
evenements/visit-pm_canada-visite.aspx?lang=eng&view=d](http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/events-evenements/visit-pm_canada-visite.aspx?lang=eng&view=d), 10.4. 2012.

Listy.ihned.cz (28.3.2002): *Habermas o dŭvodech sjednocení Evropy – studie*.
<http://listy.ihned.cz/c1-10891450-habermas-o-duvodech-sjednoceni-evropy>, 15.4. 2012.

Mapleleaf Web. *The Monarchy in Canada*. (1.6.2007),
<http://www.mapleleafweb.com/features/monarchy-canada>, 28.3. 2012.

Martin, Lawrence (14.6.2011): *Now That Canada's Tory Blue, Stephen Harper rekindling old alliances*. The Globe and Mail. [http://www.theglobeandmail.com/news/politics/now-
that-canadas-tory-blue-stephen-harpers-rekindling-old-alliances/article2059116/](http://www.theglobeandmail.com/news/politics/now-that-canadas-tory-blue-stephen-harpers-rekindling-old-alliances/article2059116/),
28.3.2012.

Newfoundland and Labrador Heritage. *Government and politics, (1997)*.
<http://www.heritage.nf.ca/law/default.html>, 15.3. 2012.

Newfoundland History. *Newfoundland joins Canada (1946-1949)*.
[http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/nfldhistory/NewfoundlandJoinsCanada-
Confederation1949.htm](http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/nfldhistory/NewfoundlandJoinsCanada-Confederation1949.htm), 12. 3. 2012.

Public policy. *Assymetrical federalism*.
[http://www.publicpolicy.utoronto.ca/ppgr/PPGGlossary/A/Asymmetrical%20Federalism/P
ages/default.aspx](http://www.publicpolicy.utoronto.ca/ppgr/PPGGlossary/A/Asymmetrical%20Federalism/Pages/default.aspx), 12.3. 2012.

The Canadian Encyklopedia. *Commonwealth*.
<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/commonwealth>, 13.3. 2012.

The Canadian Encyklopedia. *Economic Canadian-American Relations*.
<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/economic-canadianamerican-relations>,
15.3. 2012.

The Canadian Encyklopedia. *Halibut treaty*.
<http://thecanadianencyclopedia.com/articles/halibut-treaty>, 13.3. 2012.

The Canadian Encyklopedia. *Patriation of Constitution*.
<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/patriation-of-constitution>, 15. 3. 2012.

The Department of Canadian Heritage (2010): *Symbols of Canada*.
<http://www.pch.gc.ca/pgm/ceem-cced/symb1/101/101-eng.pdf>, 28.3.2012.

The Canadian Encyklopedia. *Second World War*.
<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/second-world-war-wwii>, 13. 3. 2012.

The National Archive of Australia. *Australia's Prime Ministers – Robert Menzies*.
<http://primeministers.naa.gov.au/primeministers/menzies/in-office.aspx#section11>,
3.4.2012.

The Official Website of The British Monarchy. *History and present government*.
[http://www.royal.gov.uk/MonarchAndCommonwealth/NewZealand/Historyandpresentgov
ernment.aspx](http://www.royal.gov.uk/MonarchAndCommonwealth/NewZealand/Historyandpresentgovernment.aspx), 13.3. 2012.

The Spectator – Australia, (2.6. 2010). *Identity politics*.
http://www.spectator.co.uk/australia/page_9/6051398/identity-politics.html, 5.4. 2012.

UNITED STATES-CANADA RELATIONS. *Background Notes on Countries of the World: Canada*, str. 2-5.
[http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=5&hid=13&sid=53b162c6-065b-43a2-bf31-
9615bc7d8d58%40sessionmgr14&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=b
th&AN=63233860](http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=5&hid=13&sid=53b162c6-065b-43a2-bf31-9615bc7d8d58%40sessionmgr14&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=bth&AN=63233860), 13.3.2012.

U.S. Department of State. Diplomacy in Action – Background note: Canada.
<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2089.htm>, 27.3. 2012.

8 Resumé

Australia and Canada have both evolved into stable, democratic and sovereign countries, playing a significant role in the current international system. Yet, not even hundred years ago they both were parts of the British Empire and their foreign policy was lead by Great Britain. They were the first members of the Empire, that were given a statute of dominion and which subsequently gained full independence by the Statute of Westminster, passed by the British Parliament in 1931. Their road to independence had an evolutionary and gradual character and we can see elements of the british heritage in both countries even now and not only in terms of common Head of the State, which is Queen Elizabeth II. or common language. It is primarily common values the three countries share.

The aim of this thesis is to compare Canada's and Australia's relationship to Great Britain and how it has changed since 1930. I sought to find out common features of the two bilateral relations as well as the different ones. This thesis argues that the mutual relations have been influenced by national interests pursued by the compared countries in that conerct, given period. It focuses on the role of canadian and australian Prime ministers as well as their political and ideological orientation. I sought to discover the connection between these two variables and the definition of the country's national interests. I also tried to find out whether my submise, that the conservative political resrepresentatives are more likely to have pro-british orientation, which seems natural from a historical point of view, a labour, resp. liberal ones pursue rather independece and neutrality of the two countries, is to be proved.

Although my thesis is primarily about a triangle Great Britain-Australia-Canada, there is also a lot of space given to the „hidden“, fourth player – to the US. It was an important determinator in creating and formulating national interests of the two countries, Canada and Australia.

